

Maakî Yagaala tewaanya' Maakiyai yidaavakesira.

*Joni bavitaaziya yadei wijjwaakakevinesî.
(Matiyui 3:1-12; Lukî 3:1-9,15-17; Joni 1:19-28)*

¹ Gotiyare Gawaalivaangei Jizaazai Kiraazitiyai gamire yagaala tewaanya mudike' sinnawi yima'na'. ² Gotiyare wi'nawijjwaakakei Piropetiya Aazaayai dara din'! Jizaazarina, "Yithaa, nimiré widaasadinayi giminyina waaman'!

'Gimire tusavi nayaa yadera,' githiwa.

³ Wawinya maayaba ja'maanguraaya' yiman'!, 'Naangei batherine tusa' javada'galyilo! Gamire tusangi yida'na jamakwilo!' "

⁴ Sara dinike'na Joni wawinya maayaba mwaalaka sinnawi sagaa' a'mweraavi aalyavi bavitaaziya yada widina "Sarimire simunjabwi mudikebwi yawiramaa'na kyapiji nimi bavitaaziya yihyideinyi. Gotiyai sarimire kayaa'nanyabwi yihimarasinadelyira," widina Joni. ⁵ Sara widina yadaanyi "Gaminyawinna wawaaji yagaala sa' kadika wi'naana!" deva Kwaaka Juthiya mwaalyaraji Anga Jeruzaalemi mwaalyaraji yuyara wina. Mi'na wina yeva gamire yagaalya' wi'neva wikalikurakina "Nebulyasira. Nemi kayaa'nanyabwi sana sana yiwosira." Widina kye' Aalya Jothaniyavi bavitaaziya ya' Joni.

6 Joni baazi'ma'nya kaameliyavire arilya' yavikarinike' marira'nyina yaka bulimakaawomunnaanya marida mwaalakelyi. Gannya wapaaya baarinnaji aakangire kwarakaji tika nada mwaalakei. 7 Yagaala da' widina “Nimi bweinyi. Divi pwai bathelyira. Nimore diraginya' wa'di'nyi kiri' gamire diraginya naange' nabaai wavila'na yadesi nimirevi. Naangere kwaari'masivilyavi wila pwiyinike' kwadaai gila'mwi galyaa'mune' nimi naangeinyi mika. Myiwineinyira. 8 Nimi aalya gavevi bavitaaziya yihyivanige sa' Naangei Kurya Tewaanyari bavitaaziya yihyadelyira,” widina ya'.

*Aalyavi Joni Jizaazar+ bavitaaziya yake'nesi.
(Matiyui 3:13-17; Luk 3:21-22)*

9 Joni sara widadaasiyagaa' Kwaaka Galili Anga Naazaretidaa'nyai Jizaazai bina kya' Aalya Jothanyavi Joni bavitaaziya yina. 10 Mi'na bavitaaziya yina kya' aalyavi sai bilaawaka yime'nya'bi' dara wanganake' “Sigunya' tiv+ damujaangika! Kekwai Kuryai kwaamiryab+sai daimwaabika!” Mena kada' Kuryai walaabina yaka gamire munyiki kusawi bulamwaaina. 11 Bulamwaaina kya' Sigunyavidaasi Gotiyarebadaasi Gotiyai yagaala widina “Saigi, nimore Nyibwaalivaangeiginyi. Kurya tewaanya gukadinyaiginyi. Sahwaigi yilaaya nyigaimanigi,” wida'.

*Kayaa'nanya'na Saataan+ Jizaazar+
widake'nesi.
(Matiyui 4:1-11; Luk 4:1-13)*

12 Yime'nya'bi' Kuryai “A'mwera maayabanna yarai diwo!” jiri'galaasa'. 13 Jiri'galaasina kya' sahwai kaanna wina kya' yirika a'mweraare sivilatiraai kwavilava' a'mwera maayaba mwaaidisi Saataani “Kayaa'nanyabwi yana!” daka yaamiji yijiwaala'. Yijiwaaina yakegaa' malakayaawaryarana mwaaidapiyaba Jizaazai sarari ye'mwannamwaaina ya'. Sahwai saba mwaalakegaa' Gotiyare mamaayara ejeliyara wigaimwanna ye'.

*Jawinya maaryaraavi wida' Jizaazai.
(Matiyui 4:12-17; Luki 4:14-15)*

14 Dividaa'nyi Jonimi wila yirakina kye' Jizaazai Kwaaka Galilina wilaawina yaka saba Gotiyare yagaala tewaanya' wijiwakamarina. 15 Wijiwakamarina yakegaa' wida' “Dahaa' yemwaalyagaa' aayasira. Dahaa' yunegaa'nanyi. Gotiyai a'mweraavi maremwaaidehaa' yima'nawa' dahaa'. Gotiyarina sarimire simunyabwi mudikebwi jawiramaarila! Yagaala tewaanya' wi'napiji 'Nebulyasira. Sara yaana! dithinyide'na yihithiwa. Yagaala sa' nayaa dilimwagarila!” wijiwaakina ya'.

(Matiyui 4:18-22)

16 Galili aalibumaangevi sahwai wodaa'nyi Saaimoniji Saaimonimire gahwaalaangei Ediruyalyi sadaraai jawigilya' aalyavi marasi'na yadaakilyi wangamabina ya'. Marasi'nagile' dare'nesi. Jawinya mwagi'nagilyaraalyi. 17 Wangamabina yaka wida' “Dinyimidinaabyila! Kanyimidinaabakilyi kihiziwaaka'muri jawinya

maa'ditabaabi' Gotiyarîne a'mweraavi maarya'neraaihi' yihimwaaahideraaihiyira." 18 Mi'na kuda' yime'nya'b' kirinnya jawigilya yagalya'ma'na yagila midinna yagi. 19 Midinna kyagi Jizaazai piz'gwa wawaka Sevathiyare gawaali' kwaraai Jemizalyi Jonji sadaraai wanganakeraai sipiyavi mwaalagila jawigilya kayaaka yinike bi'nyina yagi. 20 Bi'nadaakilyi yime'nya'b' jaka widina kya' "Yarai dulaabila!" kirinimaangei Sevathiyalyi gannya nigwawawinyarari sipiyavi mwaalesaraavi yagalya'ma'na yagila kidaraai gaminyi midinna yagi.

Jizaazai yimakeri marasi'na'.

(Luki 4:31-37)

21 Kumi sara angeba Kaapaniyamina wina kye' Juyaraavire Kwazaakegaa' yima'nyina kya' yime'nya'b' gami Juyaraavire Lotuangevi wilina yaka Gotiyare yagaala wijwaakina. 22 Wijwaakina kya' yuyara gamire yagaalya' wi'neva atika maru'na'muluna ye'. "Kiwijaraavirebwi kwaasi kwaasiya'bisabulyi. Jizaazai gannya simunyavi yuya yawi'nikelyi," didaapi atika maru'na'na ye'. Sare' dare'nanyi. Jizaazai diraginya kininnakei wijwaakake'nanyi.

23 Yime'nya'b' a'mwei yimaka widei Lotuangevi wilina yaka 24 jaka danganna "Jizaazai Naazreti mwaalyaigi, neminyi beri' dineyide'na bahineka? Nemi aa'neinaavi kayaaka dineyigaide'na daaka? Giminyina yawi'mwa. Gotiyare tewaanyaiginyina

yawî'mwa.”²⁵ Mi'na jaka kada' Jizaazai maanga widîna “Yagaala madînera! A'mwe sarîdaasi dîwona!”²⁶ Sara kuda' yîmakei a'mwerî yîkîlaaka wîlaka jaka naanga daka kaanna wîna ya'.²⁷ A'mwera yuyara tîna wanganeva atîka maru'nakulîna yadîvî' kumî sara dîne! “Ai, da' berîvaka? Wîjîwaakya'ne! mudîkesî. A'mwe sai yagaala diragîna widîvanîkelyî. Nabaai yîmakeraavî sara widîwake sara yîvanîgava!”²⁸ Kadîne! yîme'nya'bi' Galîli yuyabanyara Jizaazai yake'na maalîkegaa' wî'nyîna ye'.

Jizaazai a'mweraavî tewaanya ya'.
(Matîyui 8:14-15; Lukî 4:38-39)

²⁹ Yîme'nya'bi' Jizaazai Lotuangevîdaa'nyai bwalyuna kya' Jizaazalyî Jemîzalyî Jonîjî pwarajî sara kaanna wîna yeva Saaimonîjî Edîruyalyî saraare angevî bwîna ye'.³⁰ Bwîna kye' mîdîka wîda'daasi Saaimonîmî ganyaalîmaange! wa'dîsî yîme'nya'bi' kumî Jizaazarî widîna.³¹ Mi'na widîna kye' nabalînakeyabanna bîna yaka maradîhaa'bwa'na ya'. Jizaazai sara kya' nabalya' mena yîwîna kya' a'mwe! kumînyîne wapaaya yovîrawakîna ya'.

(Matîyui 8:16-17; Lukî 4:40-41)

³² Nyîlyai mena walakyagaa' sabanyara nabalînakengîjî yîmaka widîvîsangîjî sangî gamînyawîna makuna ye'.³³ Makuna yeva saba mwaalyara yuyara tîkuryaba davaabîna ye'.³⁴ Davaabîna kye' Jizaazai a'mwe nabalya ge ge wa'dîvîsaraavî nabalya' wangadaa'nyî “Tewaanya jîma'nana!” sana

sana kuda' tewaanya yîma'nîgulîna ye'. Nabaai aa'ne kwalaalyaraavi wîdaasîna ya'. Aa'nera gamînyîna yawî'daapiya'na wangada “Yagaala madîpînera! Kwaasî yadîvîsaihirî nayîhu'nîpîdîka!” wîdaka wîdaasîna ya'.

Kwaaka Galîli Jizaazai wîjîwaaka'.

(Lukî 4:42-44)

³⁵ Jizaazai se wa'mwarakei yîrîkunyagaa' dîkaa'na yaka walyuna yaka a'mwera maaya kunebanna kaanna wîna yaka Gotîyarî yagaala wîdîna. ³⁶ Kuna wîdîna yadaa'nyî Saaimonîjî gamînyaba mwaalesarajî birîbirîkaanyara wîna yeva ³⁷ yîrî'maa'na yeva wîde' “Yuyara gîmînyîna bîramarivanîgava a'mweraava.” ³⁸ Tîvî'na kude' gamî wîdîna “Angeba pînî aya kîbanna nemi kaanyaana! Anga saba Gotîyare yagaala wîjîwaakîde'na bwalyuwa.” ³⁹ Wîdaka Galîli yuyaba kumîre Lotuangengî yagaala Gotîyare wîjîwakamarya'. Sagaa' a'mwe yîmaka wîdîvîsaraavîdaasa yîmakeraavî wîdaasa'.

Samatanakei tewaanya yîma'na'.

(Matîyui 8:1-4; Lukî 5:12-16)

⁴⁰ A'mwe samatanakei gamînyawînna bîna yaka “Jizaazai naangelyî,” daka kwadaai gîlîna yaka yagaala naanga dîragînna wîda' “Nîmîre kîlaakejî' ‘Tewaanya mwaalana! nyawî'dîza' gîmî sara dînyavada'gala! Sara yînneigînyî gîmî.” ⁴¹ Wîdîna kya' Jizaazai kale kwia' ata dathîwana yaka wîdîna “ ‘Sara yîma! yawî'manîge. Gîmîre kîlaakejî' yîhula dana!” ⁴² Wîdîna kya' yîme'nya'bi' samate sa' ya'ma'na yaka gamîre kîlaakejîkî yarai yîwîna ya'.

43 Kîlaakejiki yiwîna kya' Jizaazai maanga widîna yaka 44 widîna “Nayaa dînyu'nana! (Nîmînyîna najî'bwa'nemwaaibîthîka!) A'mwe aane pwai kwari' 'Sara nyîwaka,' mudînna! Aane pirî' kirî' mujiwaakînna! Aawa. Kaanna wawa'gizi sipîzipîya Gotîyarîna mubîthîka yîra'derî pirîzîyarî duziwaainana! Dahaa' kîlaake' tewaanya warîke'na Mozîzai dînike' Gotîyarîne' dumaaride'na a'mwera yawî'na 'A'mwere samate' menanyîra,' gyawîpî'dera.” Mi'na widaka yîme'nyî'bi' wîdaasîna ya'. 45 Sara kudaasa' a'mwei walyuna yaka yuyaba yagaala sa' wîjîwaakya'nei yuyaraavi wîdîvainadaa'na yîkwaasa'. Gamî sara kya' “A'mwera nyanganapîjî nîmînyîna nanyîdahidîwagamaremwaaibîthîka!” daka Jizaazai angeba mwîyai yaayeba mwaalîna yadîsî gazabazabadaa'nyî gamînyawînna yîkabîna ye'.

2

Jizaazai yagînya bainîkerî yîdîkavamwaaîha'.
(Matîyui 9:1-8; Lukî 5:17-26)

1 Sawîta pîjaa' kajînna' sai Kaapanîyamîna ayîna yagalaawaka bamwaaina ya'. Bamwaaidî'nyî dara wî'nesa' “Anga aya mwaaidevî damwaalî!” 2 Sara deva kwala yî'bwa'nyîna ye'. Kwala yî'bwa'nyîna yeva tikuryaba daavanneba kune pîba madaayi' yeva angavîne' mwasabanne' bamwaihwodapi yagaalya' wîjîwaakîna ya'. 3 Wîjîwakadaa'nyî pwara makabîna kye' a'mwe daraai daraalyara

kîlaaka yagînya bainîkerî marikwavamakabîna ye'. ⁴ Marikwa'na yeva "A'mwe kwalaalyara damwaaihava!" deva kwala bwa'naanyavîne'na Jizaazaryawînna mabamakulyara angevî a'ba bamaraga'nîgîlaawîna yîna yeva munyaba Jizaazai wîlamwaaidîsiyaba kwavîsa' daburaabîna yeva yagînya bainîkei yî'bînnakerî marala'mwagakîna ye'. ⁵ Marala'mwagakîna kye' Jizaazai kumîre lîmwangebwi yawîranganna "A'mwe dara 'Jizaazai dîragînaangei a'mwerî tewaanya negaimwagathelyîra,' yawîreva makabîwaava," Jizaazai yawîraka yagînya bainîkerî wîdîna "Nyîbwaali', gîmîre kayaa'nanya gîmarasî'mwa." ⁶ Sara wîdîna kya' Kîwîjara pwara saba mwaaleva kumîre kunya yawî'na ⁷ "A'mwe dai yagaala sa' baa'na dîvanîka! 'Gotîyarî wavîla'mweinyî,' dathîvanîka! Kayaa'nanya aai marasî'nadelaka! Gotîyai gavei marasî'nadelyîra. Sare' Gotîyarî yagaabîraizîka dîwakei daaka!" yawîranganna ye'. ⁸ Yawîrangadaapi yîme'nyabî' Jizaazai gannya sîmunyavî yawî'na "A'mwe dara sara jawî'manîgava!" daka wîdîna "Sarîmîre sîmunyangî sare' baa'na yawî'manîgava! ⁹ Darewaai naangewaai midaka! Pîrî' dare'. Yagînya bainîkerî wîdîde' 'Gîmîre kayaa'nanya gîmarasî'mwa.' Pîrî' dare'. Wîdîde' 'Dîthîkaaka! Yî'bînya' maara'gîzî dîmakwalyona!' Yagaala yuya sawaai naangewaai midaka! Nîmî kuda'muri 'Dîthîkaaka! Yî'bînya' maara'gîzî dîmakwalyona!' sara yade'na ¹⁰ sarîmî yawî'na 'Ai, Kwaaka davakî a'mwe sai kayaa'nanya

marasi'nya'nei diraginnakelyi,' jawiryideihilyi. Sara jawiryide'na A'mweraavine Kaimiraayai yaginiya bainikeri sara widana!" ¹¹ A'mweri widina "Githiwa, 'Dithikaaka! Gannya yi'binya' marikwava'gizi gannya angevina dimakwalyona!" ¹² Sara widina kya' daavaka yime'nya'bi' yi'binya' marikwa'na yaka kaanya walyodaa'nyi sare'na a'mwe yuyara tinna wanganna yeva atika maru'nakulina yeva Gotiyari yilaaya yeva "Sabwi nemi sara mwanganyainera," dinyina ye'.

Jizaazai Livaayar+ wida' "Nyimidinaama!"
(Matyui 9:9-13; Luk+ 5:27-32)

¹³ Jizaazai ayina walyoka aalibumaangevi mwaaidisi a'mwera yuyara yi'bwa'nyina yeva mwaaidapi Jizaazai wijiwaakina ya'.

¹⁴ Livaayai Alipiyaazarei taakiziya maa'dei taakiziya maa'deva mwaaidi'nyi Jizaazai wangamabaka widina "Nyimidinaama!" Mi'na widina kya' daavina yaka mijiwina ya'.

¹⁵ Livaayare angevi Jizaazai namwaaidisi taakiziya maa'divisarari a'mwe kiwinya maalina yadivisarari sara Jizaazalyi gamirerari saraayaba mwaalina ye'. Sare' dare'nesi. Kum+ sara kwalaalyara gaminyi midinesara.

¹⁶ Namwaaidapi K+wijara Periziyara "Gami sali kiwinya maalina yadivisarari taakiziya maa'divisarari je'mwannanivanigava!" deva gamireraavi widina "Taakiziya maa'divisaraji kiwinya maalina wiyadivisaraji saraayaba baa'na nivanika!" widina. ¹⁷ Yagaala sa' widina kye' Jizaazai wi'nakei widina "Dotarina

nabalimaayara wigainadera mi'. Aawa. Nabalinaakera wigainadere. Sare'na nimi sainyi a'mwe yida'maraangebulyiyainajiyaraavi jivwaramaarya'neinyi mabye. Aawa. Kiwinya maali'na yadivisaraavine'nanyi.”

Wapaaya manya'nesira.

(Matiyui 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Pigaa' Jonimireraji Periziyaraji “Gotiyarina wapaaya manaanera!” deva navika mwaaidapi pwara wilaabina yeva Jizaazari widina “Be'neka? Jonimirerari Periziyaraavirerari sara wapaaya manyara mwaalina yadapi kiri' gimirera wapaaya baa'na nivanigava!” 19 Widina kye' Jizaazai widina ya' “Mudikangeyabanne munne yadivisagaa' a'mwe' maarade miginyai mwaaidoz' a'mwe a'mwera tika munne manipine yipijara daaka!” 20 Miginyai mwaaidoriyagaa' wapaa nipidengira. Pigasa kima'noj' kuminyabadaasai a'mwe' maarade miginyai yipalasi'na kyapi sagaa' kumi sa wapaa tika manyi yipidengira. Sare' kanyipalasi'napiri nimirera wapaaya manyi yipidengira.”

21 Sare' Jizaazai gamire yagaala mudike'na widina “Yivita gaalya' a'mwe pwai dakuroj' Yivita ayiki miwirima!” myawiryajai tewaanyalyira. Sara miwina'na yaji kwaji miwita'ne yivita yivisiki kayaaka kyadika! Yivita gaalyamili' yivita ayiki kayaaka yade'na naanga lihi'na yadesira. 22 Nabaai memekilaaka waainitalya' a'mwe aane pwai

kwai waainitala ayavi waainiya gaalya' mamaradingiki yadelyi. Sara maradingikaja' aali maagwala bilamari' bwarakadaawori waainiya' memekilaakevi kayaaka kyoji waainiya' bwalaraawina yadesira kilaaka yuya ti'miwirojia. Sare' aawa. Waainiya gaalya' memekilaaka mudikevi maradingikina yaja' tewaanya warina yadesira."

Juyaraavire Kwazaakegaa'.

(Matiyui 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ Juyaraavire Kwazaaka pigaa' lilaajabita witziwawinyavi tinnyaba tusavi sai widavadaasi gamirera midinaabina, mijika wiadaa'nyi witzila gimujina ye'. Sa'na kiwinya dinike' "Kwaakaanya yamaryadivi' tusavi a'mwera witzila maapika!" dinikesira. ²⁴ Gimujina kye' Periziyara Jizaazari widina "Yithaa, Kwazaakegaa' dahaa' baa'na gimujivanigava! Kiwinya sare'na warikesira. Sa pigaa' d'himujidengira. Kwazaakegaa' mipinera sabwi!" ²⁵ Sara widina kye' Jizaazai widina "Baa'na nyidiwaava! Ne Deviti yaake pikariyikwiavi tinna mwanganyadivisaihi daaka? Devitiji gamijiyaraji sara wapaaya kunera mijika wiadaa'nyi ²⁶ sipizipiya Gotiyarina Yira'de Naangei Avaayathai mwalyaakegaa' Deviti Gotiyarina yira'de pware' girikulya'na widaka Gotiyare Angevi wilaabina kyaa' Gotiyai tinna wanganya'ne girikula wanyaasa kujayaa' maranyina yaa'. Girikula sa mi'na kwaryaa' 'Gotiyare yira'divisara gavera maranadivisarera,'

kiwinya' sara dinikesira. Deviti Gotiyarina yira'dei mamwalyaakei maranyina yaka nabaai gamijiyaraavina wimaryaa'. Sare' Gotiyai maiyagaala mujaa'." ²⁷ Sara widaka widina ya' "Sinnawi Gotiyai a'mweraavi yavikaryaka dividaasi a'mweraavine'na Kwazaakegaa' wakyaa'. Sinnawi Kwazaakegaa' mwaryaka dividaasi Kwazaakegaa'ne'na a'mweraavi myavikaryaa'. Arikewi. ²⁸ Sara yaake'na A'mweraavine Kaimiraayai Kwazaakegaa'ne Naangei 'A'mwera sara sara yipi'derera,' widadelyira," wida' Jizaazai gaminyine'na.

3

Kwazaakegaa' Jizaazai pware ata kayaa'nanya' nayaa yavada'gala'.

(Matiyui 12:9-14; Lukî 6:6-11)

¹ Lotuangevi' ata pimaginiyi yaalika mena yinikei mwaaidi'nyi Jizaazai ayina wilamwaaina. ² Wilamwaaina kya' "Jizaazai Kwazaakegaa' a'mwere asa' tewaanya yavada'gaina yajiwaka?" deva A'mwe Periziyara bangana'na ye'. "Asa' tewaanya yavada'gaina yaja' nemî kotiya wimwaaihi'na yaadeinaava," deva bangana'na ye'. ³ Nayaa bangana'na yadapi Jizaazai ata kayaa'nanyari' widina "Tinnyabanna dithaaka!" ⁴ A'mweraavi widina "Kwazaakegaa'na kiwinya gara divanika? Kwazaakegaa'na tewaanya yija'nebwi sara dathivanika? Kwazaakegaa'na kayaa'nanya yija'nebwi sara dathivanika? Nabaai 'A'mweraavi tewaanya mwaai'bi'de'na

dihaimwana! dathivanika? ‘A'mweraavi diramakya! kîwinya sara dathivanika?’ widîna. Sara widîna kya' kumî sara yagaala muji, maadîna mwaalîna ye! ⁵ Maadîna mwaalîna kye' kumîre simunyangî ata yaalîka yînikerîna kumînyî kale mwiadaa'nyî Jizaazai wangamabîna. Wangamabîna kya' saraavîne'na kale wiadaasi avaalyagaa' maadîna mwaaidapiyaraavîna gamîre sinna tîka wîda'daasi a'mwerî widîna “Gînnya asa' jîwîbwaka!” Sara widîna kya' ata yîna kya' ata kayaa'nanya' maamîdarya' yîma'nyîna. ⁶ Maamîdarya' yîma'nyîna kya' yîme'nyîbî' Lotuangevî Perîzîyara bwalyuna yeva Erotîyarerajî yîbwa'nyîna kye' jamungaje! “Jizaazai balade'na nemî gara yaadelaka?”

Kwala bwa'naanya aalîbumaangebaarî mwaale!

⁷ Jizaazalyî gamîrerajî saba yagalya'ma'na yeva Aalîbunya Galîlîna wîna. Nabaai kwala naanga kaanna wîna. Kwaaka Galîlî mwaalyarajî Kwaaka Juthîya mwaalyarajî ⁸ Anga Jeruzaalemî mwaalyarajî Kwaaka Yîthumîya mwaalyarajî Aalya Jothanî pimagi mwaalyarajî Anga Taayaa Anga Saaithonî sabanyaai mwaalyarajî yuya sara “Jizaazai sana sana yîvanîkelyîra,” deva gamînyawîna kaanna bîna. ⁹ Kaanna bîna kye' kwala bwa'naanya naange'na gamîreraavî widîna “Kwala bwa'naanya da' bule nanyînadîka! Botîya' nîmînyîne' jovîrawakyîla! Aalyavî wa'dî'nyî botîyavîdaa'nyî wîjîwaakîdeinyî.”

10 Sare' dare'nesi. Sara widîna yake'ne! Jizaazai a'mweraavi tewaanya yavada'gaina kya' nalaavinakera “Jizaazari yimetavîma!” dîneva yîmeta'na yesa'na widîna ya'. 11 A'mwe pwara yîmaka widîvîsara Jizaazari tîna wanganeva gamînyawi wala'na yeva “Aakayi,” jaka dîna “Gotiyare Gawaalîvaangeigînyîra,” widîna. 12 Sara widîna kye' Jizaazai yîmakeraavi yagaala dîragînaanga widîna “Nîmînyîna ‘Gotiyare Gawaalîvaangelyî,’ madîpînera!”

Jizaazai a'mwe atîraai sivîlyîrîdaa'nyî pwaraalyaraavi dahîlaka'.

(Matîyui 10:1-4; Lukî 6:12-16)

13 Jizaazai mugunyangî wîlaawîna yaka “A'mwera nîmîrera yîma'nîpî'dera,” dakeraavi jaka widîna kya' kumî wîlaabîna ye'. 14 Wîlaabîna kye' a'mwe atîraai sivîlyîrîdaa'nyî pwaraalyaraavi dahîlakîna yaka “Nîmînyaba dîmwaalyîla! Nabaai yagaala wîjîwakamarya'na yîhîthaasîdera! 15 Yîmakeraavi wîdaasa'ne dîragînya' yîhîzaavîdeinyî,” widîna ya'. 16 A'mwe atîraai sivîlyîrîdaa'nyî pwaraala sareraavîne yaya darengîra. Yî pwai Saaimonî yaya pîrî' Jizaazai wîdake' Pitai, 17 yî pwaraai Jemîzai Sevathiyare gawaalîvaangelyî Jonî Jemîzare gahwaalaangelyî sadaraai yaya pîrî' wîdake Bawanezîzî (aangyagaalya'na Yî'muyagaainakeraai), 18 yî pwai Edîruyai, pwai Pilipî, pwai Baatolomyui, pwai Matîyui, pwai Tomaazai, pwai Jemîzai Alîpîyaazarei, pwai Tathîyaazai, pwai Saaimonî

“Kumîreba Romiyara wîpîka!” dadei, ¹⁹ pwai Juthaazai Yîzîkeriyotiyai dîvidaaşî Jîzaazarî yîkamaangeraavîna wîbwarîdaakwia'nei.

*“Jîzaazalyî Biyelîzîvulîjî saraai yîvanîgi,”
wîde' Perîzîyara.*

(Matîyui 12:24-32; Lukî 11:14-23; 12:10)

²⁰ Jîzaazai gannya angevî wîlaabîna. Mi'na wîlaabîna kya' kwala bwa'naanya yî'bwa'namwaaina kye' Jîzaazalyî gamîrerajî sara yîna yîna yeva “Wapaaya warana! Gotiyare wawînya yaana!” deva wapaaya manyî ye'.

²¹ Wapaaya manyî kye' Jîzaazai yake'na gamîre jîlikaimîraaya sara wî'neva “Nemî gamînyî marawaana!” deva kaanna bîna ye'. Sare' dare'nesî. “Şîmunya maayai mwaalîka,” desa'nanyî.

²² Kîwîjara Anga Jeruzaalemîdaasara dîna “Jîzaazarî munyîkî yîmaka Biyelîzîvulî kînînnakelyîra.” Nabaai dîna “Yîmakeraavî maremwaala naangei gannya dîragînya' kujaava' Jîzaazai yîmakeraavî wîdaasîna yadelyî.”

²³ Sara dîna kye' Jîzaazai a'mweraavî “Kaajîla!” wîdaka ke'ba'na yagaala wîdîna “Saataanî Saataanîmî gara yojî wîdaasînannelaka?”

²⁴ Kingîyare a'mwera anga kîba mwaalyara jaapaina yîpîja' mala bwa'nyîna yîpîja' sahwara dîragînya daapîne' mîka! ²⁵ A'mwe pînîdaka kajapalemwalamaryapîjî sanîdaka dîragînya daapîne' mîka!

²⁶ Savîne'na Saataanîjî gamîrerajî jaapaina yîpîja' mala bwa'nyîna kyapîjî Saataanî maremwaaideva dîragînya

madaayi yannessi. Aawa. Savine'na Saataani mi'nanyi. ²⁷ A'mwe aane pwai kwai a'mwe diraginyare gi'lyivisa kuka yipalamaasa'na gamire angevi mulaawi yannelyi. Arikewinyira. Sinnawi sai a'mwe diraginyari wila pwi'yaja' divi kuka yipalamaaradelyira. ²⁸ Yagaala da' jawika! Nebwina githima! A'mwera kayaa'nanyabwi yivanigasabwi sabulyi Gotiyarina yagaabiraizika ge ge diza yivanigasaji yivanigasara Gotiyari kudapiji Gotiyai kayaa'nanya sa wimarasi'nadelyira. ²⁹ Sare kir'i! Kuryai Tewaanyarina yagaabiraizika widivanigasa yuyagaa' Gotiyai mumarasi'nyi yadelyira. Aawa. Kurya Tewaanyarina birala sabwina yiwetawakya sabwi yuyagaa' yuyagaa' waragothevulyira. Sabwi Gotiyai mamarasi'nyi yadelyira!" widina ya'. ³⁰ Jizaazarina "Yimakei kininnakelyi. Gotiyare Kuryai kininnakei mika," dinesa'na Jizaazai sara wida'.

Jizaazari ganaangesi gahwaalaangeraji wilaabe'.

(Matiyui 12:46-50; Luki 8:19-21)

³¹ Sagaa' Jizaazari ganaangesi gahwaalaangeraji bi'ma'na. Mi'na bi'ma'na yeva angevi mwasawi daaveva gaminyina pwaraavi widina " 'Gimijiyaraji gwaangesi mwaaihava,' duthaawila!" ³² Sara widina kye! kwala bwa'naanya' gaminyaba wilaamwaaleva widina "Yithaa! Gwaangesi ja'mweraji ja'mweji sa mwasaba bamwaaleva giminyina jaka divaniga'." ³³ Jizaazai wi'naka ma'maa'na

“Ninnya niwaa' berivaka? Nyigwaalaangera bewaraavaka?”³⁴ Wîdaka gaminyaba bamwaihwodapiyangî tînna wanganaka wîdîna “Yîthaanyi! Dathara niwaasi nyigwaalaangerajî mwaiha’.³⁵ A'mwe pwara kwara Gotiyai wîdînike' sara yîvanîgasara sahwara niwaasi nyigwaalaangerajî nyînyaabulaangejî mwaihava.”

4

*Wîtizîla pîraihîrakakesîra.
(Matîyui 13:1-9; Lukî 8:4-8)*

¹ Pîgaa' Jîzaazai aalîbumaangebaarî gaai wîjîwaakîna. Wîjîwaakîna yadaasi kwala yî'bwanaemwaalesa'na sipiyavî wîlamwaaina kya' sipiya' aalyavî a'ba yîla'na yadîsî kwala bwa'naanya yuya aalîbumaangebaarî mwaalîna. ² Sara mwaalîna yadapi Jîzaazai wîjîwaakya kwalaalya kumînyîne'na yagaala ke'ba'na wîdîna ya' ³ “Dînyu'nyîla! Yîthaanyi, pîgaa' a'mwe wîtizîla pîraihîrakya'nei kaanna wîna ya'. ⁴ Wawaka gannya wawînyavî sîla kavîraihîraka' sîla pînî tu'maangeba bwalaraawîna kya' yusara bamaranyîna ye'. ⁵ Pîba amwi sîla naangejî' wa'dînyî a'ba kwaaka maalîkejî' wa'dînyîyaba sîla pînî pîraihîrakake wîtizîla yarai yîrî'na ya'. ⁶ Yîrî'na kya' gannya mîwîrînya naanga magîrî kya' nyîla naanga wîdîna yakegaa' yawaka baihînyîna yaka yuya balîna ya'. ⁷ Kwaakevî lannake wa'dîsî a'ba sîla pînî pîraihîrakake yîrî'na kya' lannake kînjî yîrî'na yaka naanga gîrîna

yaka kayaaka galadathiwanna kya' kurijirika dina yaka gamire sila mi'nyi ya'. ⁸ Sila pini kwaaka tewaanyavi kavirahiraka' sila sa tewaanya yirina yaka naanga girina, sila tewaanya yinyina ya'. Yinyina yake pini sila pirividaa'nyi kibawe (30) yinyina ya'. Sila pini sila pirividaa'nyi naanga kibawe (60) yinyina ya'. Sila pini sila pirividaa'nyi naanga (100) yinyina ya',” sara widina ya' Jizaazai. ⁹ Yagaala ke'ba'na mi'na widaka Jizaazai widina ya' “Kadinakeinyi daakaji nayaa dinyu'nana!”

*Yagaala ke'ba'na widaebwinesi.
(Matiyui 13:10-17; Luki 8:9-10)*

¹⁰ A'mwe kwala bwa'naanya mena wina yesagaa' Jizaazare atiraai yaka sivilyiridaasi pwaraai saraji a'mwera gamiji mwaaidivisaraji sa Jizaazar yiwara'na “Yagaala ke'ba'na diwaanya' dinejiwaakya!” ¹¹ Sara yiwara'na kye' Jizaazai widina “Yagaala nebulya' yoimavajalukurakya' Gotiyai maremwaaide'ne' Gotiyai yihizwaainiwaka. A'mwe pwara mwasilaanyara yagaala yuya ke'ba'nanya gave pirivina wi'nivaniga'. ¹² Sa'na yima'nya'ne' dinikesira.

Tinna sara wangadivi' kiri' simunya myawiranganyivaniga'.

Kadika sara wi'nadivi' kiri' simunya myawiramaarivaniga'.

Yawirapiji mudikebwi yawiramaapiji kwaji
Gotiyai kumire kayaa'nanyabwi kama-
rasi'nadika!

Yagaala p̄iraih̄irakake'na Jizaazai w̄ji+waaka'.
(Mat̄iyui 13:18-23; Luk̄i 8:11-15)

¹³ Sai wiđina “Yagaala ke'ba'nanya sa' myaw+ryij+waava? Yagaala sa' myaw+ri yeva yagaala ke'ba'nanya p̄ini gara jaw+ryideih̄ilaka? ¹⁴ A'mwei yih̄ith̄iwei yis̄ila p̄iraih̄irakakei Gotiyare yagaala w̄ji+waakadelyira. ¹⁵ Sila p̄ini tu'maangevi p̄iraih̄irakake bwalaraawina kya' yusara maranyina yeta pwara Gotiyare yagaala ku'napiji yime'nya'bi' Saataani yarai bina yoji yagaala wi'n̄ip̄ija' yarai marasi'na yadengira. ¹⁶ Sila amwi wa'disi kwaaka maalikejiki yis̄ila p̄iraih̄irakake pwara sabaai'bi' Gotiyare yagaala yime'nya'bi' yilaaya'na wi'nyina yapiji ¹⁷ kumi sara diraginya' kin+nnakera mamwaalyi. Aawa. Diwi maalikeгаа' a'mwera Gotiyare yagaalya'na maanga wiđina, taanginya wina kyapiji yime'nya'bi' Gotiyarina yagalya'ma'na yipi'dengira. ¹⁸ Kwaakevi lannake wa'disi sila p̄ini p̄iraih̄irakake pwara Gotiyare yagaala nayaa wi'nyina yipi'dengira. ¹⁹ A'mwe sara Kwaaka davakina yawi'na, nigwilalaakenna yawi'na, gilyivita naangenna yawi'divisara sara yipi'de'na Gotiyare yagaalya' kayaaka galadathiwanna kyoji a'mwera navika mwaiip̄ijara Gotiyare yagaala navika yipi'dere waryaanyara. ²⁰ Kwaaka tewaanyavi sila p̄ini p̄iraih̄irakake pwara Gotiyare yagaala nayaa wi'nyina, daapina yipi'dengira. A'mwe sara Gotiyarine tewaanya yipi'derera. Pwara tewaanya kibawe (30) yipi'de, pwara tewaanya naanga kibawe (60) yipi'de. Pwara tewaanya naanga (100) yipi'desira.”

*Laamuyai maa'gulyavi marayulyakina
yinke'nesi.*

(Luki 8:16-18)

²¹ Sagaa' sai widina “A'mwe pwai laamuyai maa'gulya' mariri'mwagakinikeri lika marulyakadei daaka! Nabaai se warya'ne yi'binya dalaangevi laamuyai lika marulyakadei daaka! Aawa. Yi'binyavi yilakade'nesira.
²² Sare' dare'nesi. Nimire yagaala aane piri' kiri' lika yulya'nike' divi nayaa yibwaridaakwadesi. Dahaa' wijiwaakiyagaala widadinya aane piri' kiri' bwakakinike' a'mwera myawirivanigasa' ‘Divi ku'maayaba yima'naabana!’ dena bwakake'nanyi. ²³ Kadinakeinyi daakaji nayaa du'nana!” ²⁴ Jizaazai widina “Kadika wi'nivanigasa' nayaa jawirila! Yawibwasa' diriviki'de' sa' girivikiradesi. Nabaai piri' gye'mwagahizaavadesi. ²⁵ Sare' dara yihithivanige. A'mwe pwai ‘Jizaazare yagaala waburya nyiwaka! Wi'nima!’ kadozi Gotiyai yagaala pini wijiwaakadelyira. Pwai ‘Jizaazare yagaalya taanga nyiwaka. Waramaryana! dazai Gotiyare yagaalya myawiri yajai nimire yagaalya' wasi'najari Gotiyai yagaala pini mujiwaaki yadelyira.”

Wijiwaakiyagaala sila yirita'nesi.

²⁶ Yagaala piri' widina “Gotiyai a'mweraavi maremwaaide' naanga yima'nya'ne'na daresti. A'mwei wawinyavi sila piraihirakadevaabisasi.
²⁷ Piraihirakadevi a'mwei sawisavi se wa'da yirika pu'daasiyavi dikaa'na yada navika mwaaidi'nyi sila piraihirakadengidaa'nyi

bilyîrî'na. Bilyîrî'na yadevî naanga sara bilyîrî'daa'nyîya'na myawîri. ²⁸ Kwaaka gamî savîdaasî yîlaabîna. Sînnawî witiya maalîke bilyîrî'na, divî purîrya yî'nyîna, divî sila yawaka yîna yadesî. ²⁹ A'mwei dara wangade' 'Yawaka mi'na yîwake' daaka!' dada yîme'nyî'bî' kwaari'mata yadî'mwagakînikesî marawîdîlavamaa'na yade sila maaryagaa'nanyî. Gotiyai a'mweraavî maremwaaide' naanga yîma'nyî'ne'na sahirîsîra. Sare'na a'mwera myawîryarera.”

Wijîwaakîyagaala maazîtetî sîlyanna.
(Matîyui 13:31-35; Lukî 13:18-19)

³⁰ Jizaazai wîdîna “Gotiyai a'mweraavî maremwaaide'na be yagaala yîhîzîwaakîjîwana? Sa'na ke'ba'nanya berîvî wakaadevaka? ³¹ Darebaaibîsasi. Gotiyai maremwaaide' sînnawî maalîka warîna, divî naanga yîma'nyî'ne'na yîsî' maazîtetî wo'nîkîkîne sila maazîtetî maalîkesîra. Yuya pînî Kwaakevakî naangengîra. Yîsî' maazîtetî aranya naange'bîsîkîra. ³² Yîsîla maalîka sa' pwai kwaakevî maraburîna yada yîsîla maalîtaayamîlikîdaa'nyî yîsî' yîrî'na yada naanga gîrina yada sigya naange' waayadî'nyî yutara sigunyavîyara gamîre taanyangî arîta yîlyalaanna yadîvî' kîma'nyawî mwaaidîvîsare. Gotiyai maremwaaide' sahirîsîra.” ³³ Jizaazai yawî'na “Kumîre yawîsa navîla'mudîka! Nayaa yawîpînebaabî' wijîwaakîma!” daka ke'ba'nanya kwalaalyangî gamîre yagaala wîdîna. ³⁴ Wîdîna yakevî

a'mweraavi ke'ba'nanyanna widina. Kiri' kima'nyawi gannya gaveraavi aangyagaala nayaa wijiwaakina ya'.

Jizaazai yihuta naange' widaasa'.

(Matiyui 8:23-27; Luki 8:22-25)

³⁵ Yirika savi nyila kabwalaawa' aalibumaangevi Jizaazai gamireraavi widina "Aalibunya davi kengihiri ga'makwawaana!"
³⁶ Widina kya' kwala naangengi yagalya'ma'na yeva gamirera sipiyavi Jizaazai wilaamwaaid'nyiyavi wilaamwaaina kye' gami kwariji makuna ya'. Nabaai sipiya pini aalyavi yilarake wina ye'. ³⁷ Kaanna kaanna wodaapi yihu'maanarya' kya' aalimavajinaaka sipiyavi yilawiresi'naabina kya' sipiyavi aalya buladi'nyina ya'. Aalya naange' buladi'nyina kya' gamirera dara wanganesa' "O, we', nemi balaajiwona!" ³⁸ Deva Jizaazai sipiyavi likimagi mwaalakei dihaihisavi se warakeri. Deva dithikavimwaaihina yeva yarai widina "Aaka, Nejiwaakadinyaigi, nemi yarai nyiwawaadika! Neminyina 'Nabaipika!' myawirijivanigi?"
³⁹ Sara widina kye' Jizaazai dikaa'na yaka yihusavi maanga widaka "Mi'nanyira," aalyavi widina "Aalya'gi jaka madinna! Kave warina ja!" Widina yakevi yihu'maanarya' mi'na muda'na kya' aalya' kave warina ya'. ⁴⁰ Aalya' kave warina kya' Jizaazai widina "Lika baa'na yivaniga! Gotiyari malimwagyivaniga' lika yiswaasa!" ⁴¹ Gamirera sara wanganewa lika naanga yeva dine' "Yihusasi aalyasi sawaai gamire yagaalya' wi'niwaalya' be a'mwelaka!"

5

Jizaazai yimaka wideri tewaanya yavada'gaina ya'.

(Mat'iyui 8:28-34; Luk' 8:26-39)

¹ Aalibunya pimaginna A'mwe Geraaza mwaalyara mwaaidapijiyabanna yimavaawina kye' ² sahwai sipiyavidaa'nyi walamwaaina yadi'nyi yime'nya'bi' a'mwe pwai simaanga gilaaya wakesabadaa'nyai yimaka widei gaminyina wijima'naabina ya'. ³ A'mwe sai yuyagaa' gilaaya wakesaba mwaalakelyi. A'mwe aane pwai kwai gaminyi seniyabaalyi wila mavwiyi yannei. ⁴ Sare' darevinyi. Kwalaalyagaa' a'mwera seniyabara maareva asiraari wila pwekipwekya sivilyiraari wila pwekipwekya kye' gami sai asiraari wila pwekinike galayesiwi'na yaka sivilyiraari wila pwiynike silyalysi livatamayesi'nyina ya'. Sare' aane pwai kwai diraginnakei sahwari madathivalyi yannelyi. ⁵ Yuyagaa' yirikevi sawisavi gilaaya wakadivisabaji mugunyabaji kaanya yamaryada jaka naanga dada gannya kilakejiki silyajisi livadaidaarivainyina ya' yimaka widei.

⁶ Sai saaminnyabadaa'nyi daavakei Jizaazari tinna wanganakegaa' yarai kaanyave'na walyaabina yaka "Sahwai naangelyi," daka gaminyawi kwadaai gilaka ⁷ jaka naanga widina "Jizaazai, Gotiyai Sigunyavi munya ke'mwi mwaaidereigi midaaka! Niminyina beri' jiziwaana? Gotiyar'ine'na naange' githivanige. Daanga manyijaavinnera!

Mala manyiradinnera!” 8 Sare' dare'nesi, Jizaazai “Yimakaihi, a'mwere munyikidaa'nyi diwila!” widake'na. 9 Sai yiswaara'na yawalyaadi' “Giminyine yaya' berivaka?” Yiswaara'na yawalyaadike' yimaka widei widina “Niminyine yaya' Kwala Naangeinyi. Sare' nemi kwala naangeina mwaiho'nanyi.” 10 Sara widaka yagaala diraginna diza ya' “Kwaaka daviidaasi yimakeraavi mudaasinna!” 11 Mugunya sakyavi yaawaryara kwala naanga nidaa'nyina yadaapiji 12 yimakera diraginna widina “Yaawaryaraayabanna dinedaasa! Yaawaryaraavire munyikaavi wimilaade'na dinedaasa!” 13 Yimakera sara widina kye' Jizaazai “Yo, diwila!” Widina kya' yimakera a'mweridaa'nyi bwalyuna yeva yaawaryaraavi wilina kye' yaawaryara kwala naanga (2,000) mwaaidapiyara dawaanyavi yarai walaawina yeva aalibunyavi wala'na yeva yuyara balina ye'.

14 Saba yaawaryaraavi yidivaidivisara dara wangesa' “O, akai, nemiye yaawaryara mena davaimwaava!” Deva yarai wina yina yeva angebaji wawinyangiji saraavi wide' yagaala sa'. Widesa'na a'mwera dinyina “Sara yima'nwake' nemi walyanganaana!” dineva walyaabina. 15 Jizaazaryawinna walyaabina yeva dara wangesa' “A'mwei kwaabihannya marira'nakei siduta nayaa yawi'manikei kigaa' yimaka kwalaalyara mwaalesai tewaanyai damwaalika!” Deva lika naanga ye'. 16 Lika kye' a'mwera yuya wangesara mudikeraavi yimaka wilakeri

sara yima'nakev+naji yaawaryaraav+naji wijiwaak+ina. ¹⁷ Sara wijiwaak+ina kye! sabanyara sar+ naanga wid+ina “Nemireba davi namwaaid+ka! Diwona!” ¹⁸ Wid+ina yesavi sai sipiyavi yiladaa'di'nyi yimaka wilakei naange! widaanganna “ ‘Gimiji mwaaimuneinyi wima! gith+wa.” ¹⁹ Sara wid+ina kya! Jizaazai wid+ina “Aawa. Sare kir+! ginnya angev+na wawa'g+zi ginnya jilikaim+raayang+ Gotiyai sara nayaa gyiwakenna giminy+na Gotiyare kale y+wake'na sara duziwaakya!” ²⁰ Wid+ina yake'na sai kaanna w+na yaka Angaba At+raalyaba saba Jizaazai gaminy+na sara yakenna sara kuj+waaka! a'mwe yuyara at+ka maru'na'na y+na ye!.

Jaarazare garaavaanges+ a'mwe pir+! Jizaazare yiv+isavi ata yime'nakes+ sawaar+nes+.

(Mat+yui 9:18-26; Luk+ 8:40-56)

²¹ Jizaazai sipiyavi wilamwaaid+s+ ay+hir+ina sipiya! ay+na makuna yakegaa! gaminyaw+na kwala bwa'naanya naange! y+!bwa'namwaaina yadapi sai aal+bumaangev+ mwaal+na. ²² Mwaal+na yadi'nyi Lotuangev+ maremwaaide pwai Jaarazai wo'n+kei bwanganna yaka gamire sivilyaraaryaba kwadaai gil+na yaka ²³ yagaala diraginna wid+ina “N+nyya taaya nabal+nake! balade'na. ‘ “Tewaanya! yima'nana! Gaala mwaalana!” da'muji “Nimire as+raai dath+wagaaw+ma!” ’ da'gi dulaama!” ²⁴ A'mwei sara wid+ina kya! gamiji wawagi. Kaanya wodaak+ly+ kwala naange! wawesara gaminyawi galy+tata ye! ²⁵ Galy+tata kye! a'mwe nalaav+nake!

mwaalake' baizaaka ma'nade' yuyagaa' kwaramé atíraai sívilyí+í+daa'nyí pí+í+waalya wawíla'níke' mwaalakesíra nalaavínake'.
²⁶ Nalaaya maaliká wa'dí'nyí nalaavínakeví dotarava yaamíjì yíya kye' daanga naanga wí+ínake'. Gamíre yuyajíya mena wíjaavína yake'. Tewaanya aane pí+í' kí+í' mí wiake'. Aawa. A'mwe nígwí+maaya' sínnawí nalaaya maaliké' kí+nínake', sagaa' nalaaya naange' kí+nínake'.
²⁷ Sare' Jízaazaríne'na wí'naka kwala naangeví dusí+daa'nyí líka yulyaraabína yaka gamíre kwaabí+yí+vísaví yíme'nyína. ²⁸ Sare' dare'nesí. “Gamíre kwaabí+yí+víta gaveví yíme'ní+wíja' ní+mí tewaanya yíma'ní+ma!” dake'nanyí.
²⁹ Yíme'nyá'bí' kurabala yaalíka mí'na yína. Mí'na yína yaka dara wanganake' “Ní+míre nabalyá' mí'na daaka!”
³⁰ Sare' yílaaya kya' yíme'nyá'bí' Jízaazai sahwai dara wanganake' “Ní+mínyí díragí+nyá' nyalyí+wake' daaka!” Dakegaa' kwala naangeví yarai gí+nyí+wannaka wí+dína “Ní+míre kwaabí+yí+vísaví aai yíme'ní+waka?”
³¹ Sara wí+dína kya' “Kwala bwa'naanya dátha' gí+mínyí galyí+tata yí+vaní+gasa'na gara nedí+waa? ‘Aai yíme'ní+wá'?” wíde' gamí+re. ³² Wídesa' sahwai sare' yake' tí+na wanganya'nei tí+na wanganaasína.
³³ Wanganasadaa'nyí a'mwe sa' “Ní+míre kí+laakejì' tewaanya' yíma'ní+waka,” daka líka yína, bí'bí+ta yaka gamí+nyabanna bula'na yaka yuya sanna wí+dína. ³⁴ Yuya sanna wí+dína kya' sai wí+dína “Nyí+raaví, ní+mí+nyína nayaa yawí+ralí+m+wamwaanya'na gí+mí maamí+darya yíma'ní+waa. Gí+míre kí+laake' kuna warade'

kwaamu'na diṁwaihwoḁe'ginyi," wiḁina ya'.

³⁵ Kuna wiḁina yadaa'nyi Lotuangevi mareṁwaaiderera angeviḁaasi bwalyuna yeva kaanna biṁa yeva wiḁina "Giṁnya taaya' mena baimwaka. Gotiyare yagaala wiḁiwaakaderi wawinya naanga kuna minna! Taanga wiḁaavaniginya' kabaimwakira." ³⁶ Sahwara wiḁadaapi Jizaazai yagaala sa' kadika wi'nada Lotuangevi mareṁwaaideri wiḁina "Liḁa minna! Niṁinyina simunyavi diṁraginna diḁimwana!" ³⁷ Sara wiḁina yaka a'mwe pwaraavi wiḁina "Sariṁi diṁwaaalyi! Niṁiji Pitalyi Jemizalyi Joni Jemizare gya'mwelyi gave saina wawaana! Aane pwaigi' kwaigi' aawa."

³⁸ Wiḁina yaka kaanna wiṁa yeva Lotuangevi mareṁwaaidere angevina yi'mavaawina kye' dara wanganake' "A'mwemilika yagaala naanga baziwodaapi pwara kinna dathivanigava! Jakinna dathivanigava!" ³⁹ Mi'na wanganaka angevi wiḁina yaka wiḁina "Yagaala naangesi jakinnyasi baa'na diḁivanigava! Taaya' balya myiwa'. Aawa. Se wari'." ⁴⁰ Sara wiḁina kya' gaminyina mayagaaijika kamaregye' kiri' sahwai yuyaraavi mwasawinna maratīvatawaasina yaka taayavi ganaangesi ganimaangelyi gaminyawi mwaalesaraji sa makuna kya' taayayabanna wiḁina ye'. ⁴¹ Mi'na wiḁina kye' giḁaayavi ata liṁwana yaka kunnya yagaala wiḁina ya' "Talitha kumi!" aangyagaala diṁa " 'Taaya'gi' dithikaaka! giḁiwa." ⁴² Sara wiḁina kya' yime'nya'bi' taaya' dikaa'na yaka kaanya dikavayamarina ya'. Sare' dare'nesi. Taaya sa' kwarame

atiraai sîvilyîrîdaasi pwaraalya wavîlavakesîra. Kaanya dîkavayamarina kya' yîme'nya'bi' atîka kamaru'nare'⁴³ sai dîragîna wîdîna ya' "Sarîmî nayaa dînyu'nyîla! Nîmî yîwe sa' a'mwe pwai kwai a'mwe pîrî' kîrî' nyu'nadîka! Dahaa' taayavîne wapaaya nya'ne dumaarîla!"

6

Naazaretî mwaalyara "Jizaazai a'mwe naangei mîka," de'.

(Matîyui 13:53-58; Lukî 4:16-30)

¹ Sabadaasi sai gannya angebanna wîya'nei wîna. Gamîrera mîdîna. ² Gamîre angebanna kyî'mava' Juyaraavîre Kwazaakegaa' yîma'nakegaa' Lotuangevî buladaa'na yakegaa' wîjîwaakîna. Sara wîjîwaakîna yadaa'nyî a'mwe kwalaalyara wî'neva atîka maru'nareva dînyîna "Yagaala daza' a'mwe dai gawî maa'mwaka! Bewai yîwîrivanîka! Dîragînya yîya wî'nîwa'do gamîre asîraalyî gara yîwaka! ³ Kaa'madaayai midaa'ka! Maarîyaa' gawaali' midaa'ka! Jemîzalyî Jozîzalyî Juthaazalyî Saaimonîjî saraavîre kwîya'mwei midaa'ka! Dava nemîjîya ganyaabulaanga damwaaihava! Nemîjî avaalyalyî. A'mwe naangei mîka," dînyîna ye'. Sara dînyîna yeva Jizaazare sîmunya myawîri kye' sagaa' gamînyîna sîna tîka davîna. ⁴ Sîna tîka wîda'daa'nyî Jizaazai wîdîna "Pwara Gotîyare wî'nawîjîwaakyarîne yaya' yîlaaya makîmanîga'. Kîrî' gamîre kwaakeba mwaalyarajî kwîya'mwerajî gannya angevî mwaaihasajî sa gamîre yaya' mamakîlyîvanîga'." ⁵ Sara wîdîna yaka angeba

saba diraginya ya'ne aane pinî kinî mya'. Kiri' nalaavîna pwaîna pwaîna, piri'na piri'na ata kudathîwaga' tewaanya mwaalîna ye'. ⁶ Sara yesa'na dîna “A'mwe kwalaalyara niminyîna manyîlimwagyîwaava!” Sara yesa'na maru'na'na ya'.

Jizaazarera wîjîwakamarye!
(Matîyui 10:5-15; Lukî 9:1-6)

Sabanne angebanna wîjîwakamarina ya'. ⁷ Sara yakeгаа' atîraai sivîlyîrîdaasi pwaraal-yara bîna kye' “Nîmîre yagaalya'na a'mwe pwaraahi pimaginna dîwîla! A'mwe pwaraahi pimaginna dîwîla! A'mwe yuyaihi sana sana jîla! Nîmîre diragînyabwi kyîhîzaava'mujî a'mwe yîmaka widîvisaraavi wanganapîjî yîmakeraavi girî'nakeraavi duthaasideihîlyî. ⁸ Tusavîne gîlyîvîta maayaihi yadisarîkananyaihi dîwîla! Tîka wapaaya, gîlya', nîgwîgîlyî' mamaapînera! ⁹ Aawa. Kwaari'masîvîla dîvaazi'ma'nyîla! Baazi'ma'nya pîrîwaai mabaazi'ma'nîpînera! Sare'na yarai dîwideihîlyîra.” ¹⁰ Nabaai gamîreraavi wîdîna “Angebanna yî'mavaawapîjî anga gave pîrîvî dîmwaalyîla! Wapaaya'na myîrî'maranamaripînera! Anga gave saba se wapîjavadaasi kaanna dîwideihîlyî. ¹¹ Anga pîbanyara ‘A'mweraahi kaajîla!’ mîhîza pwara ‘Kîrîmîre yagaalya' wî'naana!’ mîhîza kwara kamwaalapîjî kaanna wîyagaa' ‘Anga girîkita'nanyababîsaba midaka!’ dîna yakîlyî tîrya saraahîre sivîla warojîya purakîrasî'na yakîlyî kaanna dîwide'na

angebanyara kunnyabwi yawipi'derera. Sare' jalikurakya'nesi.”¹² Gamirera mi'na wi'neva pina pina yiwinadaa'na yeva a'mweraavi widina “Sarimire simunyabwi mudikebwi jawiramaarila!”¹³ Sara widina yesagaa' yimaka kwalaalyaraavi widaasina yeva a'mwe nabalinakeraavi yisiwelivananya' m'nyaginyangi dingina yeva tewaanya wimwaaihina ye' gamirera.

Jon'i Bavitaaziya Yadei bala'.

(Matiyui 14:1-12; Luki 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Yuyaba a'mwera gami yakengi dinyidinya yadivisa'na piba maremwaaidei Erotiyai dara wi'nake! “Sahwai nawi'nya jivanika!” Wi'nake! daresti. Pwara Jizaazarina dinyina “Gami sai Joninyira. Joni Bavitaaziya Yadei balaka Gotiyai yidikaavaka savina kwaihwaainakei diraginya divaniginya' maaraka tewaanya saza yivanikelyira.”¹⁵ Sara dinyina kye' pwara dine! “Gami sai Yilaajai kigaakuna balyaakelyira.” Dinesavi pwara dinyina “A'mwe sai wi'nawijiwaakadei sinnawi Gotiyari wi'neva a'mweraavi wijiwakyaasarabisalyi.”¹⁶ A'mwe pwara sana sana kadine! Erotiyai widina “Joni sahwałyira. A'mweri wide 'A'mwe Jonimi tilinnya' doripuka!’ Kude balakei dahaa' tewaanya mwaali’,” wida!.¹⁷ Sare' dare'nesi. Sahwai Erotiyaaza' gya'mwe Pilipimire balaanga' kwala maara!.¹⁸ Sare' dare'nesi. Joni widina “Ja'mwere a'mwe! baa'na ma'mwaana! Sabwina Gotiyare Kiwinyabwi galazekivaimwaa,” widina.¹⁹ Sara widina

kya' Erotiyaazavi sinna tika wida'daa'nyi Erotiyai Erotiyaazavi yilaaya maryaka yake'na Erotiyai a'mweraavi kudaasa' Jonimi wila marirakina yeva kalavuzangevi wimwaaihina ye'. Joni kalavuzangevi kamwaala' Erotiyaazavi sinna tika kuna wida'daa'nyi "Jonimi tamakima!" dada Erotiyari kuda' "Aawa," wida'na. ²⁰ Sare' dare'nanyi. Sai dina "Joni a'mwe naangelyira. Sahwai yida'maraangei. Tewaanyaburi mwaaidei," daka "Erotiyaaza' naramakadika!" daka Jonimi kalavuzangevi nayaa maremwaaina. Maremwaaina yakei Jonimire yagaalya' wi'nada simunya kwalaalya yawi'na yada yilaaya ya'.

²¹ Pigaa' Erotiyaazavinegaa' yima'nakegaa' Erotiyai daka "Niwaa' niminyi nyimaarakegaa' jima'niwaka!" daka gamire widaayadivisaraavi wida'na "Yarala, dahaa' Kwaaka maremwaaidivisaraji aawilasaraavi maremwaaidivita naangeraji Galili mwaalya naangeraji saraavina tika munne jovirayila dahaa' sagaaka!" Wida'na kya' Erotiyaaza' dara wanganake' "Dahaa' Jonimire balyagaa' daaka!" ²² Sara kada' tika munne nadaapi Erotiyaazavire garaavaanga' bulaawina yaka kwarama yina. Taaya' kwarama sara kya' Erotiyalyi a'mwerari yilaaya yina. Yilaaya yina kye' Erotiyai taayavi wida'na " 'Sare nyijaama!' kanyida'gizi gizaavideinyira. ²³ Nebulya' githiwa 'Nimire gilyivita naange war!' Gilyivita sa Kingiyainyireba yune tinnyabanna gizaapalyideinyi,' " wida'na. ²⁴ Sara widake' walyuna yaka ganaangevi wida'na "Nimi

berî'na wîdijîwana?"

“ ‘Jonî Bavîtaazîya Yadere mînyagînya' dînyîmaryaama!' sara duthana!” ²⁵ Sara wîdîna kya' yîme'nya'bi' taaya sa' yarai bulaawîna yaka Erotîyarî wîdîna “Dara yawî'manîge. Jonî Bavîtaazîya Yadere mînyagînya' maara'gîzî paletîyavî waka'gîzî yarai nyîjaama!” ²⁶ Wîdakevî Erotîyai kale naanga wiadaa'nyî “Nebulya' gîthîwa,” wîdake'na nabaai tîka munne nesara sara wî'nesa'na “ ‘Aala,' nudîwîdîka!” daka ²⁷ yîme'nya'bi' damerî wîdaasa' “Jonî Bavîtaazîya Yadere mînyagînya' dalamaralîngîpuramaraawa!” Wîdaasakei walyuna yaka kalavuzangevî Jonîmîre tîlînnya' worîpu'na yaka ²⁸ mînyagînya' paletîyavî wakîna yaka makulaabaka taayavîna bulawîjaava'. Kabulawîjaava' taaya' ganaangevîna wîjaavîna. ²⁹ Sagaa' Jonîmîrera dara wî'nesa' “We', Jonî mena davaimwaka!” Deva kaanna wîna yeva kîlaakejî' maarîna yeva kaanna makwaweve simaangevî wakîna ye'.

Jîzaazai a'mwe kwala naanga naangeraavî wapaaya wîjaava'.

(Matîyui 14:13-21; Lukî 9:10-17; Jonî 6:1-13)

³⁰ Jîzaazai wîdasaawakera yagalaaweve ayîna beva gamînyî kumî yuya sara yesa'na nabaai wîjîwakesa'na wîdîna. ³¹ Wîdîna yesara mwaaidapi kwalaalyara bulawî'nyaagaidîvî' wodaapi pwara bulawî'nyîna yadaapi Jîzaazalyî gamîrerajî wapaaya nya'negaa' mwarîna. ³² Wapaaya nya'negaa' mwari yake'na gannyaraavî wîdîna “Gaveina a'mwera

maayawîna kwawaaji pigaa' kwazaaka dimwaalyila!" Sara widîna kya' sahwara gavera sipiyavi wîlamwaaidapi piwi a'mwera maayawîna makuna ya'. ³³ Makuna yadaa'nyi a'mwe kwalaalyara tîna wanganewa "Jizaazai gamîrerari damakuvanika!" deva anga yuyabanyara aalibumaangevi kaanyave'na kaanyave'na sahwaraavi wavîlaveva a'mwera maayabanna yi'ma'na ye'. ³⁴ Yi'ma'na yevera aalibumaangevi mwaaidapi gamî kwaakevaki bwalamwaaina yaka dara wanganake' "Kwala bwa'naanya naange' daaka!" Daka "O, a'mwe dara a'mwe da jilikyaawarya sipizipiya yî'divaidei maaya yaasiwa'na mwaaihava." Sara dîna yake'na gamîre kale wiadaa'nyi yagaala kwalaalya gaai wijiwaakîna yîna ya'. ³⁵ Wijiwaakîna yîna kya' sawitirinyaburi gamîrera bîna yeva widîna "Sawisaburi menanyîra. ³⁶ Dava anga mamannyîka dava a'mweraavi duthana! 'Davadaasaihi, angeburaji wawînyaba anga mannîkebaji wawopiji sarîminne wapaaya nya'neihi dînyide dimubyîla!" ³⁷ Sara widîna kye' sai widîna "Sarîmî saihi wapaaya dumaarila!" Widîna kya' "Nemî gara yaajiwo? Nîgwia kwalaalya (200 kinaaya) maraaji kwaji girîkula mubaawîna yawaaji a'mwe yuyara wapaaya maalîka kanîpidîka!" widîna gamîrera. ³⁸ "Wapaaya gara gara warî!? Danganamarila!" widîna. Sai widîna yakera tîna wanganamaryaaweve ayawîna beva widîna "Girîkula dawaai dawaai da' jawînya pwaralyî wa'dî'nyi wangamwona," buthe' gamînyi. ³⁹ Buthîna kye' a'mwe

sahwaraavi widina “Kurivaariyangi yuyaraavi nayaa geva geva jawibwaramwaaihila!” ⁴⁰ Sara widina kya' piba kum+ kwala naanga (100) mwaalina, piba kwala naanga (50) mwaalina, sana sana ye'. ⁴¹ Sana sana mwaalina kye' Jizaazai girikula atilya dazaji jawinya pwaraalyi maaraka sigunyavina maranganaka Gotiyarina “Su! Wapaaya danna gimire yaya' makimwa,” widaka girikula gunyina gunyina yaka gamireraavina wimaarina a'mwe kwala naanga mwaaidapijiyaraavina yanga wimuja'ne. Nabaai jawinya pwaraai milikina milikina yaka yuyaraavina yanga jaapalawimuda'. ⁴² Kajaapalawimuda' tika nyina kye' munya yunebanna kwina' ⁴³ pini warina niganakesa warina kya' gamirera maarina yeva jawinya sara niganaketa maarina yeva gilya atiraai sivilyiridaa'nyi pukaalyang+ maramihyeku'na ye'. ⁴⁴ Wapaaya nesamlikaavidaasara a'mwe gavera (5000) paavi taawizaniyara mwaaleva nyina ye' wapaaya.

*Jizaazai aalyavi a'ba wawoke'nesi.
(Matiyui 14:22-23; Joni 6:15-21)*

⁴⁵ Yime'nya'bi' gannyaraavi widina “Yarala, sipiyavi wlamwaalapiji angeba Betzaaitha aalibunyavi pimagi mannikebanna diwideihilyira. Wodaapiji kwala bwa'naanya davi wididehaa'nanyi ‘Sarinnya angengi diwila!’ Divi nimi wilaabidera.” ⁴⁶ Sara widakera wina kye' kwala bwa'naanyavi “Tewaanya diwila!” widaka “Gotiyari widima!” daka mugunyangi yilaawina ya'. ⁴⁷ Yilaawina kya' sawisa' kajinna'

gamirera sipiyavi mwaaidapi aalibunyavi tinnyaba sipiya' wila'di'nyi gavei kwaakevaki mwaalina. ⁴⁸ Mwaalina yakei wanganake' "O, yihuta naange' tivaata'mwake'na nimirera aalyavi yisikari yarai yarai makwiya yadaapi sipiya' kavena damakuvanika!" Daka yirikunyagaa' aalibunyavi a'ba ga'niguna yaka sipiya' wa'disiyaba "Nimireraavi wavilavima!" yawi'na. ⁴⁹ Yawi'na yakei aalyavi a'ba ga'niguna yakeri gamirera wanganewa "Ai, gilaayai daaka!" deva "Ewi," jaka widina. ⁵⁰ Sare' dare'nanyi. Yuyara gaminyina tinna wanganna yadivi' lika naanga yina. "Ewi," jaka widina kye' yime'nya'bi' widina "Diraginna dimwaalyila! Niminyira. Lika mipinera!" ⁵¹ Sara widina yakei sipiyavi yilamwaaina kya' yihusa' mi. Yihusa' mi kya' gamirera kumi sara tinna banganakulina ye'. Atika naanga maru'na'na ye'. ⁵² Sare' dare'nesi. Gamire diraginya'na myawiri ye'. Sahwai wapaaya gunyadaa'nyi wapaaya kwalaalya yima'nyina yakevi wanganyawalyaadaasara myawiri ye'. Aawa.

*Kwaakeba Ganezaaret Jizaazai
nalaav+nakeraav+ tewaanya yavada'gala'.*

(Matiyui 14:34-36)

⁵³ Aalibunyavi ga'makuna yeva Kwaaka Ganezaaretina yimavaaweve sipiya' wila marirakina ye'. ⁵⁴ Marirakina yeva sipiyavidaasara waidavadaapi yime'nya'bi' a'mwe a'mwera gaminyi tinna wanganewa ⁵⁵ kaanyave'na waweve anga yuya dangi

a'mwe nabalînakeraavî maramarina. Sai mwaaidîsiyabanna yî'bînnakeraavî makabîna “O sahbanna damwaalîka!” deva sahbanna makabîna. ⁵⁶ Sahwai anga naanga kîba anga maalîka pîba gazabazaba wîlyîrî'maa'na kya' kumî wapemubya yadîvîsabanna nabalînakeraavî makabîna ye'. Makabîna yeva yagaala naanga wîdîna “Nabalînakera gîmîre kwaabîhannyavî maangebaarî yîme'nyîna yîpîka!” deva wîdîna kye' nabalînakera gamîre kwaabîhannyavî yîme'nyîna yeva yuya sahwara tewaanya mwaalîna ye' nabalînakera.

7

Juya sînnawînyaraavîrebulyî. (Matîyui 15:1-9)

¹ A'mwe Perîzîyarajî yagaaikîwîjara Jeruzaalemîdaasara pwarajî sara gamînyawînna yîbwaramakabîna yeva ² dara bwanganesa! “Gamîre pwara ata gîrîkita'nanyara asangî aalya minyara wapaaya danîvanîgava!” ³ Sare' dare'nesî. Perîzîyarajî Juya yuyarajî sara dînyîna “Ne sînnawînyara sara dînîke'na nemî sara yaana!” Dînyîna yadîvî' asangî aalya minyara wapaaya nadîvîtara mî'. ⁴ Sara wapemubyasîyara kunnya angevî wîleva aalya minyevera wapaaya manyî ye'. Ne sînnawînyaraavîrebwî kumîre sîmunyangîdaasî maalîkebîwîna mî'. Naangebulyî pîburajî lîmwadîvî' “Nemîre kuryara gîrîkita'nanya nyîpîdîka!” deva kaapîvananya maa'gula paletîya aalya yîna ye'.

5 Sara yadivisara Periziyarajɪ yagaaikɪwɪjarajɪ sara yɪkabɪna yeva yɪwaara'na “Gɪmɪrera ‘Ne sinnawɪnyaraavɪrebwi yaana!’ majara ata girikita'nanyajɪ nɪvanɪga'. Ne sinnawɪnyaraavɪreburɪ kaanya myamari-vanɪga'. Aawa. Ata giriki'nakera wapaaya nɪvanɪga'. Sabwi be'na yɪvanɪgava?”

6 Tɪvi'na yɪwaara'na kye' wɪda' “Aazaayai Gotiyarɪ wɪ'nawɪjɪwaakadei pɪropetiyai sarɪmɪnyɪna kwaasiyabwi yadivisaihɪrɪna nayaa dɪnɪkabaabisasira.

A'mwera nayaa maangi'na nyɪdɪvanɪgasal
Kumɪre sɪmunyabwi menyaba warɪ'.

7 Gazare yɪlaaya nyɪdɪvanɪgasangi
mu'nyɪvanɪge.

A'mweraavɪrebwi yaasiwa'na wɪjɪwakadaapɪri
‘Gotiyarebulyɪra,’ yawɪ'na yɪvanɪga'.

Sara dɪnɪkesira. 8 Sarɪmɪ Gotiyare
yagaaikɪwɪnya yagalya'ma'manɪgasal
a'mweraavɪrebwi nayaa lɪmwamanɪga'.”

9 Nabaai wɪdɪna “Nawɪ'nyɪna Gotiyare
yagaaikɪwɪnya wasɪ'na yadivi' sarɪnnyabwi
mɪdɪnya'neihi yɪvanɪgasaihɪlyɪra. Be'na
yɪvanɪgava! 10 Sare' dare'nesɪ. Mozɪzai wɪjaa'
‘Gɪmaamaangelyɪ gwaangesɪ sayorɪ nayaa
kadɪka dɪvada'galawɪ'nana!’ Nabaai ‘Pwai
yuyagaa' ganɪmaangerɪna ganaangevɪna bɪrala
yadei yuna balana!’ 11 Mozɪzai sara wɪdɪna
yaaka kirɪ' sarɪmɪ dadivi' ‘Pwai wɪdaza'
‘Nɪmwai pwai nɪwaa' kirɪ' kamaaradɪke
nɪmɪre Kovanɪya' warɪkengɪra.” (Kovanɪya'
yagaala sa' “Gotiyarɪna wɪjaaya'neva dɪnɪke’.)

12 Sara kudozi ‘Kovanɪya' mi'na waka'gɪzi

gimaamaanga pwarina gwaanga kirivina mujaavinna!' sarimi sara dakadivi' a'mwe sai navika mwaaladelyi. Sara yadivi' 'Nemirebura nemire kaimiraayaraavi wijiwakaana!'
 13 Sara dadivisa'na 'Gotiyai wijaake' gesira,' yawi'divitabaabisasi. Nabaai avaalyabita kwalaalya sana sana yadivisaihilyira."

Yuya girikita'nanya.
(Matyui 15:10-20)

14 Sagaa' kwala bwa'naanyavi jaka ayina jivwaramaa'na yaka widina "Yuyangihi, nyu'napi simunya nayaa jawirila!
 15 Mwasimaginya aane piri' kiri' a'mwe pwarikulaabozi girika yima'nannei mika. Aawa. Yuya a'mwe sare kusimaginyavidaasa kwalyaabozi girika yima'nadengira. 16 A'mwei kad'i'nakei nayaa wi'nana!"

17 Kwala bwa'naanyavi yagalya'mavaka angevi wilina yakegaa' gamirera yagaala ke'ba'nanya'na widina. 18 Sara widina kye' widina "Nabaai pwaraji sarimiji sara myawirijiwaava! 'Yuya kamaranoji mwasimaginya a'mweri kulaabozi girika yima'nannei mika,' myawirijiwaava!
 19 Wapaaya sa simunyavi mulyi yade'nanyi. Aawa. Gamire singwalikeri bwalaawina kyoji lika wirasi'na yadengira." Sara widake' "Tika wapaaya yuya kimaaka mika." 20 Sai widina "A'mwere kusawinyavidaasa' walyabina kyoji sa' girika yakadesira. 21 Sare' dare'nanyi. A'mweraavire simunyavidaasi yawita kayaa'na naanga yina, gami maridaakunyina, kuka

yina, a'mweri tamakina, ²² a'mwevi ata limwana, gilyivisangi wabarinna yina, yi sinna tika widaya'nebwi yina, kwaasi yina, jilikera yadivisabaabi' yina, tiganaarya yina, pwarina kwaasi yagaala dina, birala yina, pihadika yina, yi yaasiwa'yamarya yina yadivisangira. ²³ Kayaa'nanya yuya davura kusawinyavidaa'nyi walyaabina, a'mwere simunyavidaa'nyi walyaabina kyoji giriika yakina yadengira,” Jizaazai widina ya'.

“Jizaazai diraginaangelyi,” a'mwe' wida!
(Matiyui 15:21-28)

²⁴ Sabadaasai angeba Taayaa sabannei wina. Anga saba Kwaaka Siriya mannikaba. Sai wina yakei “Aane pwai kwai aane pir'i kiri' nanyanganadika!” daka angevi kave mwaalina yada lika yulya'di'nyi kiri' a'mwera dara wangane! “O, dava sahwai damwaalika!” Mi'na kade' lika myulyari yakelyi. ²⁵ Yime'nya'bi' taaya' yimaka widevi ganaange! “Sahwai mwaalika,” wi'naka bina yaka gamire sivilyiraaryaba a'mwe sa' bularutawa'na ya'. ²⁶ A'mwe sa' Girikiyagaala dade' Kwaaka Siriya mwaalya Piniziyaraavire' a'mwe sa' naanga yiwara'na “Nyiraavaangavire munyiki yimakeri duthasaawadeigi daaka?” ²⁷ Yiwara'na kya' Jizaazai Juyaraavi wigaimwadei wijawaakiyagaala widina “Sinnawi kaimiraayangina wapaaya wijaavipika! Sare' dare'nesi. Sinnawi jilikeraavina kaimiraayangire wapaaya namarasi'nipidika!” Sa'na widake' sinnawi

Juyaraavi wīgaimwadelyira. ²⁸ Sara widina kya' a'mwe sa' daka "Juya'nyi mika. Maave'nyira. Jilika sarabisa'nyi," daka widina "Yo, Naangeigi sa'na kaimiraayangire wapepwaka kabwalaraawoji jilikera yi'binyavi dalaangevi mwaalapiji maribwaranipi'derera." ²⁹ "Gimi nyidiwaanyavina ginnya angebanna wawo'gizi taayavi dangadera. Dahaa' yimakai taayavire munyikidaa'nyi mena wiwaka." ³⁰ A'mwe' wi'naka gannya angebanna wina kya' taaya' yi'binyavi wa'di'nyi dara wanganake! "Yimaka marawinaangi'dei mena dawwalyuwaka!"

Kadikiryai yagaala majai tewaanya yima'na'.

³¹ Anga Taayaa sabadaasai Saaithoni angeburina yi'mavaawina yaka pina lavita'na yaka Atiraalyaba angeburaavi gi'mavamaryaka aalibunya Galilina yi'ma'na ya'. ³² Yi'ma'na kya' gaminyawinna a'mwe pwara a'mwe kadikiryai taalimabyari jivwaramakabina yeva naanga widina "Kadikiryare minyaginyavi ata dithathiwana!" ³³ Sara widina kye' sahwai kadikiryari sangineba makuna kya' gaveraai mwaaidaklyi Jizaazai gamire kadikikaari asiraai tilavalimwaga'nyina yaka asiri maagwala yinyina yaka kadikiryare taalisari dathakina yaka ³⁴ sigunyayina maranganaka simudingwaimale yaka widina Juyaraavire yagaalyavi "Epaata!" Yagaala sa' "Kadika divaaso!" kadika tewaanya wi'nyana dinaikesi. ³⁵ Widina kya' kadikiryare kadika tewaanya wi'nyina yaka gannya taalisyi yagaala tewaanya dina sagaa'. ³⁶ Kadikiryai

tewaanya mwaaidi'nyi Jizaazai a'mwe pwaraavi widina “Nimi yiwe'na aane pwari kwari yagaala mudip+nera!” wida' yagaala naanga. Diraginna sara widake sa'na widiwija yesara diraginna sara ye'.³⁷ Pwara wi'neva atika maru'nareva “Sahwai yuyangi tewaanya yiwakelyira. Kadikiryara nayaa wi'nya'neraavi wimwaaihada taali'mabyara nayaa wija'neraavi wimwaaihadei,” dine'.

8

Jizaazai a'mwe kwala naangeraavi (4000) wapaaya wijaava'.

(Matiyui 15:32-39)

¹ Yirika sangi gaminyawinna kwala naange' yibwa'nyina yeva tika wapemaayara mwaaidapi Jizaazai gamireraavina jaka jiwaramaaraka widina ² “Kwala bwa'naanya dasi nimiji yirika daryaai dari' mwaaidori ya'na dahaa' wapaaya maayaraavina kale nyiwa'. ³ Kumi mijika wiadaasi ‘Sarinnya angebanna diwila!’ widiwija' a'mwe pwara maave keiba mwaalyaraji a'mwe pwaraji tusavi mijika nabalapika!” ⁴ Widina yakevi gamirera yagaala ma'maa'na “Dava a'mwera mamwaalyadivisaba aane pwai kwai a'mweraavine wapaaya gawi maarajawa!” ⁵ Sai yidaangana' “Girikula gara gara warika?” Sara kyidaangana' “Ati ata puridaa'nyi pwaraaina.” ⁶ Sara widina kye' kwala bwa'naanyavi widina “Yuyangihi, kwaakevi dalamwaalyila!” Widina yaka girikula ata puridaa'nyi pwaraalyangi maaraka Gotiyari

“Su! Su!” widaka gunyina gunyina yaka a'mwengine wapaaya wijaaya'nera gamireraavi wijaavina kya' sara kwala bwa'naanyavina wijaavina. ⁷ Mi'na wijaavina yesara jawinya pirina pirina wa'disiya wimaarina kye' Gotiyari “Su! Gimire yaya' makimwa,” widaka gamireraavi widina “Jawinya daji a'mweyuraavina yanga dumaarila!” ⁸ A'mwe yuya maranyina kye' munya yinyina kya' wapaa pini niganakina yeta bwakuna wapaaya pini gilya ati ata puridaa'nyi pukaalyangi maramihe' gamirera. ⁹ Tika wapaaya neta kwala naanga naanga (4000) mwaalesare. Mwaalesaraavi sai widina “A'mweihi, wapaa mi'na nivanigasaihi, sarinnya angebanna diwila!” ¹⁰ Sara widina yaka yime'nya'bi' widaasina, gamirerari sip+yavi wlamwaaina kya' Kwaaka Dalimaanutaneraavi makuna ya'.

Periziya Jizaazar+ wide' “A'mwera mwan-ganyadivisa' ja!”

(Matiyui 16:1-4; Luki 12:54-56)

¹¹ Saba Periziya pwara gaminyawinna wilaabina yeva “Gami sar+ kayaa'nanya'na yaamiji widaana!” yawireva “Yidakwasanganaana!” deva widina “Gotiyare diraginya' maara'gizi wijiwaainya diraginya' ja! Wanganaade'na Gotiyareigi dingaka?”

¹² Sara widina kye' gamire simunyavi kale wiadaa'nyi simudingwaimale yaka widina “Dahaa' mwaaihasara ‘Wijiwaainya diraginya' ja!’ baa'na nyidiwaava! Nebwi yihithivanige. Wijiwaainya diraginya' mwanganyi jideihilyira

dahaasaihi. Arikawinyira.” ¹³ Sara wîdîna yakei kumî saraavi yarai yagalya'mavaka sipiyavi wîlamwaaina kya' aalîbunyavi pimaginna makuna ya'.

Periziyarajî Erotiyalyî saraavîre yagaala kayaa'nanya'nesîra.

(Matîyui 16:5-12)

¹⁴ Gamîrera wapaayanna navîka yîna kye' kumîjî sipiyavi girîkula gave pirî'na wara'.

¹⁵ Girîkula gave pirî'na wa'dî'nyiyagaa' gamî “Dînyu'nyîla! Mala nayaa jîwannyîla! Periziyaraavîre lîwînya pamidakya'nesî Erotiyare lîwînya pamidakya'nesî nayaa jawîrîla!” ¹⁶ Wîdîna kya' gamîrera dînyîna “Wapaaya mamaariwo'na nedîwaka.” ¹⁷ Dînyîna yesa'na Jizaazai yawîraka wîdîna “ ‘Nemî wapemaayainere,’ baa'na dîmanîga! Kunya' myawîrijîvanîga! Sîdu'maayaihi daa!

¹⁸ Tînnakeihi, tînna mwanganyîjîvanîga! Kadî'nakeihi, kadîka mu'nyîjîvanîga! Nîmî sinnawî ye'na nayaa myawîrijîvanîga! ¹⁹ Sagaa' girîkula atina gunyîna kye paaivî taawîzaniyara mi'na kane' wapaa bwakuna yake sarîmî gîlya gara garengî maramihe'?” Sara wîdîna kya' wîdîna ye' “Atîraai sîvîlyîrîdaa'nyî pukaalyangî maramiho.” ²⁰ Wîdîna kye' wîdîna “Girîkula ati ata purîdaa'nyî pwaraalyangî po taawîzaniyara kanîwa'daa' wapaaya pîninna yunebanne gîlya gara gara maramihîwa'daa'?” Sara wîdîna kya' wîdîna “Ati ata purîdaa'nyî pukaalyangînyî.”

²¹ Wîdîna yesaraavi wîdîna ya' “Sa'na dahaa' kunya kuna myawîrijîvanîga'?”

Anga Betizaaita tinniyaraai yuyaraai tibinyai wangana!

²² Kumi Anga Betizaaitana kyimave! gaminyawinna a'mwe pwara a'mwe tibinyari jivwaramakuna yeva naanga widina "A'mwe dari ata dithathiwade'nanyi!"

²³ Sara widina kye! Jizaazai tibinyare asavi maaraka angebadaas+ jivwaramakuna yaka gamire tinniyaraari maagwala wopina yaka gamire tinniyaraari ata dathiwagaka yidaanganna "Piri! kiri! dangamwana?"

²⁴ Yidaanganna kya! maranganamaryaka widina "A'mweraav+ dahawangamanige? Yisara kaanya yamaryivan+kabaaibi! sahwarav+ wanganaas+wana."

²⁵ Sagaa! widakere tinniyaraari ata ayina dathiwanna kya! a'mwei diraginna kwangana! gamire tinna tewaanya kyima'na! yuyangi tinna nayaa wangana!

²⁶ Nayaa wangadaa'nyi sai widaasina ya! "Ginnya angevina diwona! Anga dava ayina mulaawinnera!"

Pitai Jizaazarina nayaa wida!

(Matyui 16:13-20; Luki 9:18-21)

²⁷ Jizaazalyi gamirerari sara Sizaariya Pilipai angeburaavina gi'mavamarina yadaapi gamireraavi widina "Niminyina a'mwera aihwala nyidivanigava?"

²⁸ Gamirera widina "Giminyina 'Jon+ aalyavi bavitaaziya yakei dikaavakela,' pwara dimaniga!. 'Ne Yilaajai dikaavakela,' pwara dimaniga!. 'Gotiyari w+ nawijiwakyaaka pwai dikaavakela,' pwara dimaniga!."

²⁹ Sara widina kye!

y+waara'na “Sahwaihi, n+im+iny+ina baar+iva d+iman+igataih+laka?”

“K+iraaz+ti+yaig+iny+ira. Gotiyai g+thasaabakeig+iny+ira.” ³⁰ Pitai sara w+id+ina kya' sai “Naange' y+h+th+wa. Sa'na n+im+iny+ina aane pwar+ kir+vi mud+ip+nera!” w+id+ina ya'.

Jizaazai gannya daanga w+iv+inya'na gannya balya'na w+ida'.

(Matiyui 16:21-28; Luk+ 9:22-27)

³¹ Sai gam+reraavi gaai w+i+j+waak+ina “A'mweraav+ne Kaim+raayainy+ daanga naanga ny+iv+nadeiny+ira. Juyaraav+re a'mwe naangeraji sip+zip+ya Gotiyar+ina mub+th+ka y+ra'd+iv+ta naangeraji K+w+ijaraji sara n+im+iny+ina ‘A'mwe kayaa'nanaangely+ra,’ d+inap+ri ny+ramak+ip+deiny+ira. Kany+ramakapi y+ri+ka daryaa+ dari' kanyav+lavoj+ baryainy+ ay+ina d+ikaav+ideiny+ira.” ³² Yagaala sa' ku'maayaba aangyagaala w+id+ina kya' Pitai sahwar+ sangy+nebanna j+vwaramakwoka maanga w+id+ina “Naangeigi, sabwi myaw+id+inna!”

³³ Sara maanga w+id+ina kya' g+iny+ima'naka gam+reraavi t+inna wanganaka Pitar+ maanga w+id+ina “Saataan+igi, n+im+iny+ dus+mag+inna d+iwona! Gotiyai sara yaw+im+an+kebura myaw+irivan+igi. Aawa. A'mwera sara yaw+im+an+igasabura yaw+im+an+ig+inya'nanyi.”

³⁴ A'mwe kwala bwa'naanyav+i+j+ gam+reraav+i+j+ jaka w+i+j+vwaramaa'na kya' gam+nyaw+inna b+ina kye' w+id+ina “A'mwe kir+ a'mwe kwai ‘Jizaazareiny+. M+id+n+ma!’ yaw+iraja' ‘N+im+iny+ne'na myaw+im+unera!’ dathe'na

pwara ‘A'mweri yita yovihîrarannikeyiri tamakaana!’ kadapîri sai ‘Jizaazarîna balideinyîra,’ dozi nîmîrebwi yawi'dei nyimîdînadelyîra. ³⁵ Sare' dare'nesî. Yi a'mwe pwai lîka yoji ‘Nanyîramakîpîka! Nîmîre gaalya' padaihasamaa'nîma! Jizaazarî wasî'nîdeinyîra,’ dozi navîka mwaalajai gamîre kuryai kayaaka yadelyîra. Kîrî' pwai ‘Jizaazarîna nyîramakîpî'deinyîra. Nîmîre gaalya' kayaaka yana!’ yawî'da nîmîre yagaala tewaanya'na yawîraja' yuyagaa' gamîre kuryai nayaa padaihasamaa'delyîra. ³⁶ Sare' dare'nesî. A'mwe pwai Kwaaka davakî gilyîvîsajî yuyajî sangî maarojî manyîlîmwagari kyojî gamîre kuryai yîwîna yadelyî. Sa' tewaanya' daaka! Arîkewînyîra! ³⁷ Sare' dare'nesî. A'mwere kuryai kayaaka yîma'nyîna kyojî gannya kuryarîna a'mwe sai Gotîyarî berîsî mubathelaka! Aawa. ³⁸ Sare' dare'nesî. Kwaaka davakî mwaaidîvîsara Gotîyarîna navîka yadîvî' a'mwe' a'mwe pwarî ata lîmwanna yade'bîsarera. Kayaa'nanaangera nîmînyînajî nîmîre yagaalya'najî sangîna ‘Wagîla nanevwa'nadîka! Sahwarî wasî'nîma!' deva yîvanîgasara. Nabaai dîvi A'mweraavîne Kaimîraayai Ganîmaangere byaanna dîragînya' kamaarojî Gotîyare mamaayara ejeliya tewaanyarajî kwalaabori wagîla wîvwa'nîvanîkeraavîna gamî sari' wagîla wîvwa'nadelyîra. Saraavi wasî'nadelyîra.”

Jizaazare kîlaakejî' yaaka naanga byaannakejî' yîma'na'.

(Matîyui 17:1-13; Lukî 9:28-36)

¹ Sai a'mweraavî widîna “Nebwi yîhîthîwa. Dava mwaihasarajîya pwara dîvi kwaihwainakera kuna mwaalapîjî mabalyî yapîjî dara wangabî'de' ‘Ai, Gotîyai dîragîna damaremwaalîka!’ Sara wangabî'dehaa'nanyî.”

² Yîrîka daryaai daryaai daryaai kwavîlava' Jizaazai Pitalyî Jemîzalyî Jonîjî saraavî maarîna kya' mugunya naangevî yîlaawîna yîlaawîna yeva gavera daavîna kye' pwara mamwaalyî kye' gamîre kîlaakejî' nawî'nyajî' gavinyajî' kyalîngîna' kumî tîna wanganna.

³ Tîna wanganna yadaapîjî gannya kwaabîhannya yaaka naange' yîma'nakevî Kwaakevakî mwaidîvîsara yaaka sa' sara myalîngînyadesîra. ⁴ Yaaka naange' kyîma'na' Ne sînnawînyaraai Yîlaajalyî Mozîzalyî saraai Gotîyarebadaasaraai yîma'naabîna, daavîna yagîla Jizaazari widîna kyagi dînyîna. ⁵ Sara dînyîna kye' gamîrera tîna wanganna yeva Pitai Jizaazari yaasîwa' widîna “Nejîwaakadînyaigî, nemî dava mwaiho' tewaanyasîra.

Simînya dawaai dasangî yarîlaana! Pîrî' gîmînyîne', pîrî' Mozîzarîne', pîrî' Yîlaajarîne' yarîlaana!” ⁶ Sare' dare'nesî. Pitai “Nîmî gara dîjîwa?” dîna yakelyî. Nabaai sare' dare'nesî. Sahwalyî gamîreraalyî sara lîka naanga yesa'nanyî. ⁷ Sagaa' yîraaya' kumînyî gî'dala yîrîna kya' yîraayavîdaasî maanguraaya' “Dathai nyîbwaalîvaangelyî. Yîlaaya yadî kurya wîkadînyalyîra. Dahwarî

nayaa du'nyîla!” ⁸ Yagaala sa' wi'neva yîme'nya'bi' dara wanganesa' “Ai, aane pwai kwari tinna mwanganyî, Jizaazai gavei nemijî damwaalika!”

⁹ Silyarîdaa'nyî gamîrerari waidavadaapi sai naanga wi'dîna “Wangamwaasa'na a'mweraavî mudîpînera! Divi A'mweraavîne Kaimîraayainyî bala'muri bainîkeraayawîdaa'nyî dikaa'mujahaa'na yî sagaa' duzideihîlyîra.” ¹⁰ Sara wi'dîna kya' kumî sara a'mweraavî yagaala sa' mujîwaaki. Mujîwaakya'nera dînyîna “ ‘Bala'muri bainîkeraayawîdaa'nyî ayîna dikaa'videinyîra,’ nediwake'na be yagaalavaka?” ¹¹ Sara dînyîna yeva gamînyî yîwaara'na “Yagaai'kîwîjara nedi'vanîga' ‘Sinnawî Ne Yîlaajai kabozî divi Kîraazîtiyai bathelyîra.’ Savîne'na baa'na nedi'vanîga'?” ¹² Sara wi'naka wi'dîna “Yo, dînike' sinnawî Yîlaajai bozî yuyangî yavada'galadelyîra. Nabaai A'mweraavîne Kaimîraayainyîna dînike' ‘Yî Kwaaka davakî daanga naanga wîvînadelyîra. Yî yîlaaya mamari yîpî'delyîra.’ Sare' gara yîda'nîkevaka?” ¹³ Kîrî' nîmî sainyî yîhîthîvanîge. Yîlaajai mi'na bakelyîra. Mi'na bakerî kayaa'nanaangenna wîesa' Gotiyare bukuya' sara dînikabaabîsa'nesîra.”

Kaimalei yîmaka widerî Jizaazai nayaa yavada'gala'.

(Matîyui 17:14-21; Lukî 9:37-43)

¹⁴ Gamîre pwaraavî wîjîma'naaweve dara wanganesa' “Kwala bwa'naanya naange!

kumînyaba mwaaidapi Yagaaikîwîjarajî
 nemîrerajî maanga dathîmanîgava!”

¹⁵ Dîna kye' yîme'nya'bi' bwa'naanya
 yuya' gamînyî tîna wangesagaa' atîka
 maru'nareva gamînyawîna kaanyave'na beva
 “Naangeigi,” wîdîna. ¹⁶ Sara wîdîna kye' sai
 yîwaara'na “Maanga be'na dîmanîgataihîlaka?”

¹⁷ Yîwaara'na kya' bwa'naanyavîdaa'nya pwai
 wîdîna “Nejîwaakadînyaigi nyîbwaalîvaangei
 yîmaka widei yagaala majarî gîmînyawîna
 makabîwa. ¹⁸ Yîmakei galalîmwanna yada
 kaimalerî kwaakevîna bwalamarakîna yadehaa'
 gamîre maangevî maagwaitala yîma'nada
 maangerîka maagîlaku'gîlakuta yadaasi gamîre
 kîlaaka yuneba dîragînya yîma'nade sagaa'.
 ‘Yîmakei duthaasîla!’ dena gîmîreraavî kudîwa
 sahvara yîna yîna kyîwaa' yîmakei kuna
 widelyîra. Myî yîpînere.” ¹⁹ Sara wîdîna kya' sai
 ma'maa'na “Dahaasaihi, malîmwagyadîvîsaihi
 sarîmînyaba mwaala'mujî yîhîzîwaaka'mujî
 sarîmînyîne'na taanga kuna gathîngaa'
 maarîdeinyaka! Kaimale dai nîmînyawîna
 dîmakabyîla!” ²⁰ Mî'na wîdîna kya' makabîna
 kye' yîmakei Jîzaazarî wanganaka yîme'nya'bi'
 kaimalerî yîkîlaaka galyîma'na kya' kwaakewî
 bwala'na yaka gînyîwannyî gînyîwannya yîna
 kya' gamîre maangevî maagwaitala yîma'nyîna.

²¹ Sara yîma'nyîna kya' sai ganîmaangerî
 yîwaara'na “Sa' garegaa' yîma'nakavaka?”
 Yîwaara'na kya' ganîmaangei wîdîna “Kaimale
 maalîkegaa' sara yîma'na! ²² Kyîma'na'
 yîmakei kwalaalyagaa' kaimalerîna ‘Tamakîma!’
 daka dîkevî marasî'na yada avaala kwai

aalyavi marapaihina yadei. Sare' kiri' 'Nimire diraginya' darika!' diza' naariminyina kale kagyozi' nehigaimwana!" ²³ Sara widina kya' Jizaazai widina " 'Nimire diraginya' darika!' diza' pwai nayaa nyimidimanikei sahwai yuya yannelyira." ²⁴ Diraginna sara kuda' yime'nya'bi' ganimaangai yarai widina "Gimidimanigewi maalika warike'na naanga yima'nya'ne' dinyigaimwana!" ²⁵ Jizaazai dara wanganake' "O, kwala bwa'naanya' kaanyave'na jikabivanigava!" Daka yimakeri maanga widina "Yimakeigi kadikiryagigi yagaala majaigi kaimaleri be'na wimwaaihina! Gamire munyikiidaasi yunakaanna diwona! Ayina nabwidika!" ²⁶ Sara widina kya' yimakei jaka dina yaka kaimaleri naanga galyima'na yaka bwalyuna. Sara bwalyuna kya' kaimalei baryaibi' warina kya' pwara dinyina "Mena baimwaka." ²⁷ Sara dinyina kye' Jizaazai gamire asavi yiri'bwa'na kya' kaimalei sagaa' tewaanya dikaa'na yaka daavina ya'. ²⁸ Angevi mi'na wilamwaaina kya' gamiji gamirerari gavera mwaaidapi gamirera yidaanganna "Sahwaina yimakeri widasaanne' gara yawaaji widasaannekajinyira?" ²⁹ Yidaanganna kye' sai widina "Yimaka darina Gotiyari tibariyagaala kadapiri bwalyawodelyira. Aane piri' kiri'na mika!"

Jizaazare balyagaa'na pigasaai wida'.

(Matiyui 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Sabadaa'nyara Kwaaka Galili wavila'na. Wavila'na yadaapi "A'mwera nanyangabithika!"

daka sai kave wina. ³¹ Sare' dare'nanyi.
 “Nimiraav+ wijiwaak+ma!” daka widina
 “A'mweraav+ne Kaimiraayainy+ pwai n+miny+
 y+kamaangeraav+na kwibwar+daakwoji
 y+kamaangera kany+ramakap+ri bal+deiny+ra.
 Mi'na bala'muji y+rika daryaa+ dar+ki ay+na
 di+kaav+deiny+ra.” ³² Sara widina kya' yagaala
 sa'na myaw+ryad+iv+! nabaai, y+daanganya'na
 lika y+na ye'.

“A'mwe naangei bewalaka?”

(Mat+yui 18:1-5; Luk+ 9:46-48)

³³ Angaba Kaapaniyamina y+!maveva
 angev+ ay+na kabulamwaale' sai gam+ireraav+
 y+waara'na “Tusav+ w+van+gasaihi be yagaala
 di+man+igatavaka?” ³⁴ Widina kya' sahwara
 yagaala majara mwaalina. Sare' dare'nesi.
 Tusav+ d+ny+na “Nem+i+jyai a'mwe naangei
 aaihwalaka? N+m+ d+ngaka?” ³⁵ Majara
 mwaalina kye' walamwaalaka gam+ire
 at+raai si+vly+r+idaa'ny+ pwaraalyaraav+
 j+vwaramaa'na yaka widina “Pwai gannya
 si+munyav+ ‘S+nnaw+inyainy+ y+ma'n+ma!’
 yaw+r+jai sai yuyaraav+ne aayaangei
 y+ma'nana! Yuya saraav+na w+daayadei
 y+ma'nana! Sai yaw+'na ‘N+m+ maal+keiny+ra.
 Yuyaraav+re w+daay+deiny+ y+ma'n+ma!’ doziya
 sahwai naangei y+ma'nadely+ra Got+yar+na.”
³⁶ Widina yaka kaim+raayam+li' maaraka
 ti+nyaba mwaaidapiyaba gannya ti'munyav+
 maramuj+'na yaka widina ³⁷ “Pwai kwai
 n+miny+na yaw+roji kaim+raaya daib+sami+li'
 maaraja' n+miny+ ny+maardeiny+ra. Nabaai

sai sara nyimaarajai nimirinyi gaveinyi nyimaaradeinyi mi!. Aawa. Nimaamaangei nyidasaabakeriji maaradelyira.”

Neya'mwelyireva.

(Luki 9:49-50)

³⁸ Joni widina, “Nejiwaakadinyaigi, nemi dara wangamwo! ‘A'mwei gimire yaya' widaka yimakeraavi a'mweraavire munyikaavidaasi dathasivanaabika!’ Sai nemijiyai mi!. Savidaasi nemi widiwo ‘Sabwi minnera maaveigi!’ ” ³⁹ Mi'na widina kya! Jizaazai widina “ ‘Sabwi minnera!’ mudipinera! Sare! dare'nesi. Aane pwai kwai nimirere yaya' widozi diraginaange! yoji maalikegaa! nimirinyina kayaa'na widahei mi!. ⁴⁰ Sare! dare'nesi. A'mwe nemire yikamaangei mamwaalyikei nimirinyineli. ⁴¹ Sare! dare'nesi. Pwai sarimirinyina ‘Kiraazitiyareri mijika'na aalya tika nya'ne! wijaavima!’ doziya'na nimirinyina yihizaavajai. Yi sahwarina nebwi yihithiwa. Gotiyai gaminyine tivikita tewaanya mujaayi yadei mika! Arikewi.”

Kayaa'nanaangebwi a'mweraavi kayaaka yadevulyira.

(Matiyui 18:6-9; Luki 17:1-2)

⁴² “Pwai kaimiraaya damili'bisamili' nimirinyi nyilimwaga'demili' pwarebwi kujaawa! wala'mwaake! kayaa'nanaangesira. A'mwei sara yajarina Gotiyari sinna tika naanga widavadelyira. Sinnaw! sawai pwarebwi mujaayadi'nyiyagaa! a'mwe dari maapiji kwaji sila naange! gamire tilinnyavi timupiji kwaji

aalibunyavi wivaihina kyipike'na wabana yinikesira.” ⁴³ Jizaazai yawiraka “Kayaa'nanya nyipidika! Dikevi nulaawipika!” daka ke'ba'na wadinna “Nabaai ginnya asavi kayaa'nanyabwi yiji kwaji ginnya asavi woripu'na'gi ata gavesiyaigi Gotiyarebanna jilaawade'na tewaanyasira. ⁴⁴ Kayaa'nanyabwi yiji kwaji asawaalyiyaigi yaayebanna gazagaasagaa' Dike' yidani'vanikevina dulaawade'na kayaa'nanaangesira. ⁴⁵ Nabaai ginnya sivilyasi kayaa'nanyabwi yiji kwaji woripu'na'gi sivila gavesiyaigi Gotiyarebanna dulaawade'na tewaanyasira. ⁴⁶ Kayaa'nanyabwi yiji kwaji sivilyawaalyiyaigi Dikevina dulaawade'na kayaa'nanaangesira. ⁴⁷ Nabaai ginnya tinnyalyi kayaa'nanyabwi yiji kwaji ginnya tinnyai galajwa'mwana'gizi tinna gavelyiyaigi Gotiyai maremwaidevanna dulaawade'na tewaanyasira. Kayaa'nanyabwi yiji kwaji tinnyaraalyiyaigi Dikevina dulaawade'na kayaa'nanaangesira. ⁴⁸ Dika savi yuyagaa' gumilika gilaayangitika nadivisa mabalyi yipi'dengira. Dika myigaakuri yadesira.

⁴⁹ Sare' dare'nesi. A'mwera Gotiyare yagaalya' wi'nadivisara tewaanna mwaaibi'dere. Kayaa'nanyabwi dike'bisabwi kyima'noj Gotiyare diraginyabwi kujaavoji diraginya tewaanna mwaaibi'dere. ⁵⁰ Saalya' nawinyasira. Sa'na saalya' giringwita yima'noj nawinya ayina gara yadevaka? Aawa. Nawinya mima'nyi yadesira. ‘Nemi saala giringwisa'bisaina nyima'naadika!’ dapiji nayaa dimwaalyidera. Gazaizai gaminyi

pwari^{na} kwaamu^{'na} mwaalana!"

10

*A'mwera a'mwamarya wasi'divisabwina
wijiwaaka' Jizaazai.*

(Matiyui 19:1-12; Lukî 16:18)

¹ Sabadaasai sai Kwaaka Juthiya wawilavaka Aalya Jothani ga'mavaka kwaaka saba kamwaala' gaminyawi kwala bwa'naanya mwaaidapi wijiwaakadevaabi' aya kîni nayaa wijiwaakîna. ² Sara wijiwaakîna yadaa'nyi Periziya pwara wilaabeva "Sahwai kayaa'nanya' yana!" deva yaamiji yîwaara'na "Pwai gannya balaangevi wasi'naja' sabwi tewaanna yadevwi daaka? Kayaa'na yadevwi daaka?" ³ Sara yîwaara'na kye' widîna ⁴ "Savine' Ne Mozizai sirinîmaangeraavi yagaala berivi wijaihlaka?" Sahwara widîna "Mozizai da' dîni' 'A'mwe pwai yawiroji "Nînya a'mwe' wasi'nîma!" dozi pikariyikwiavi yagaala sa' yidavoji gannya balaange' yunakunyavi wasi'nadelyira.' "

⁵ Sara widîna kye' Jizaazai widîna "Sarîmire simunyangi galarilavîmwaaihînyîna yîwaata sabwina kîwînya sa' Ne Mozizai dînikesîra.

⁶ Dînike' sinnawi sagaa' Gotiyai yuya wakyaakegaa' Gotiyare yagaala dîni' 'Gotiyai kwalyalyi' gannya balyasi yavikaryaake'na

⁷ a'mwe pwai ganîmaangelyi' ganaangesi sawari yagalya'makuna yoji a'mwe' maarîna yoji ⁸ gamîre a'mwesi mwaalîna yakîriyagaa' kiyoi avaalyawaalyi. Kîlaaka gaveji' yîma'nikadewaalyi.' Sa' dînike'na a'mwe pwalyi

a'mwe pirisi sawaai mika. Aawa. Kilaaka gavejisiyawaalyi. ⁹ Sarevidaa'nyi Gotiyai kilaaka gavejisiyawaari wakake'na kwalaangei gannya balaangevi mwasi'nannesira.”

¹⁰ Salyi gamirerari angevi bulamwaaina kye' gamirera a'mwevi wasi'nya'na yiwaara'na. ¹¹ Savine' yiwaara'na kye' widina “Pwai kwai gannya balaangevi wasi'noj'i a'mwe mudikevi kamaaroji Gotiyai wanganoji ‘Gannya balaanga ayavina a'mwe mudikevi ata limwamwakelyira,’ dathelyira Gotiyai. ¹² Nabaai a'mwe' gannya kwalaangeri byenida'makwalyuna yaja' a'mwe pwari kamaa'noj'i ‘Gannya kwalaangerina a'mwe mudikeri ata limwamwakesira,’ dathelyira Gotiyai.”

Jizaazai kaimiraayangina tewaanna wida'.
(Matiyui 19:13-15; Luki 18:15-17)

¹³ A'mweyura “Sahwai ata yimetavana!” deva gaminyawinna kunnya kaimiraayaraavi makabina kye' gamirera maanga widina “Mipinera!” ¹⁴ Jizaazai dara wanganake! “Ai, nimirera maanga duthivanigava!” Daka sinna tika kudava' widina “Niminyawinna kaimiraaya bipika! Kuminyina kaanya maribinera! Sare' dare'nesi. Gotiyai maremwaadeva pwara kaimiraaya darabisara Gotiyari limwadivisara mwaabi'dengira. ¹⁵ Nebwi yihithiwa. Pwai kwai ‘Gotiyareba mwaalima!’ dazai ‘Kaimiraayai Gotiyari yilaaya yadeibisainyi yima'ninwijainyi,’ maji kyori Gotiyare maremwaaide nawi'nyaba mulaabi yadelyira. Arikawinyira.” ¹⁶ Sara widaka kaimiraaya gannya asawaalyi muji'na

yaka ata yimeta'na yaka “Gotiyai giminyi tewaanna gyathelyira,” widina widina ya'.

A'mwei gilyivita naangejiyarinesɪ.

(Matyui 19:16-30; Luki 18:18-30)

¹⁷ Angebadaasai kwaakaanya wodaa'nyi a'mwei gaminyawinna kaanyave'na wawaka “Naangelyira,” daka kwadaai gilaka yiwaara'na “Nejiwaakadinya tewaanyaigi, ‘Gotiyare yuyagaa' yuyagaa'ne gaalyabwi maarima! da'muji gara yideinyaka?” ¹⁸ Sara widina kya' Jizaazai widina “‘Tewaanyaigi,’ nyidiwaanya' baa'na nyidiwaa? Pwara kayaa'nanyara, Gotiyai gavei tewaanyalyira. ¹⁹ Yagaaikwinya dara yawi'mwaa. A'mwe maramakinna! A'mwengi ata malimwadinna! Kuka minna! Kwaasi yagaala majalikurakinna! Kwaasiya ya'gizi pwarengi kuka mamaa'dinna! Gimaamaangelyi gwaangesi gizikaja sara jithengira. Kirimire yaya' dimakila!” ²⁰ A'mwei sare wi'naka widina “Nejiwaakadinyaigi, yagaaikwinya sangi kawe'nyagaa'daa'nyi sara mididinyainyi.” ²¹ Widina kya' Jizaazai wanganaka gaminyina wivu'nakeri widina “Gave pri'na ghainivani'. Wawa'gizi ginnya gilyivisa yaasa'gizi nigwia maara'gizi gilyivi'maayaraavi yanga wi'jaava'gizi Gotiyareba warade gilyivisajiyagi nyimidinaadeiginyira.” ²² Sara widake'na a'mwere kale wiadaa'nyi “Aala,” dina jikurya yaka kavena wina ya'. Sare' dare'nesɪ. Gamire gilyivita kwalaalya kininnakelyi. ²³ Mi'na wina kya' Jizaazai a'mweraavi maranganaka gamireraavi widina “Gilyivikiraya naangejiyara

wawinya naanga yina yina yipijara kwaji
 Gotiyai maremwaaideva tewaanyaba
 kupidikerera.”²⁴ Sara widina kya'
 gamirera atika maru'nakulina. Atika
 maru'nakulina kye' Jizaazai ayina ma'maa'na
 “Kaimiraayahi, Gotiyai maremwaaidevanna
 wilya'na wawinya naangesira.”²⁵ Langa
 lilitavalo'ma'nikeriki jilikyaawarya kaameliyai
 wilaawade'na wawinya maalikesi. Gotiyai
 maremwaaideva gilyivita naangejiyai
 wilaawade'na wawinya naangesira.”²⁶ Sara
 kuda' atika maru'na'muluna yeva dinyina
 “Gotiyarebanna aai yilaawadevanaka? Aari
 padaihasamaaradelaka?”²⁷ Dinyina kye'
 Jizaazai kuminyi tinna wanganaka widina
 “A'mwera yapi mulaawi yipi'dera. Aawa.
 Gotiya gavei kyoji wilaawipi'derera. Sare'
 dare'nesi. Gotiyai yuyanna yadelyira.”²⁸ Pitai
 sari gaai widina “Yithaa, nemi yuyangi
 ya'mawakona gimidinaabiho.”²⁹ Sara widina
 kya' Jizaazai widina “Nebwi yihithiwa. Aane
 pwai kwai niminyine'naji yagaala tewaanya'naji
 gannya ange' gya'mwera gya'mwe ganaange'
 ganimaangei gannya kaimiraaya gannya
 wawinya ya'mawakoji³⁰ kiri' dahaasagaa'
 anga kwalaalya, gya'mwe kwala naange,
 ganaanga kwalaalya, kaimiraaya kwala naanga
 naanga, wawinya naangeva' mamaari yadei
 midaaka! Kwaaka davaki naanga naanga
 maarade kiri' niminyine'na pwara taanginya
 wijaavipi'de divi yima'nadehaa' Gotiyare
 nawi'nyaba yuyagaa' yuyagaa'ne gaalyabwi
 maaradelyira.”³¹ Sa'na Kwaaka davaki pwarina

‘A'mwe sinnawɪnyalyɪra,’ dɪmanɪgasarɪna Gotɪyareba ‘O, aayaangemɪlikɪra,’ dɪnɪpɪ'delyɪra. Yɪ pwarɪna ‘A'mwe aayaangemɪlikɪ,’ dɪmanɪgasarɪna Gotɪyareba ‘O, sinnawɪnyalyɪra,’ dɪnɪpɪ'delyɪra. Yɪ kwalaalyaraavɪna sara dɪnɪpɪ'derera.”

Dahasaai dahaa' Jizaazai gannya baryagaa'na wɪda'.

(Matɪyui 20:17-19; Lukɪ 18:31-34)

³² Jeruzaalemɪnera tusavɪ kaanya widawadaapi Jizaazai kaanya wodaa'nyɪ pwara “Sabannei lika myɪwaka,” deva atɪka maru'nakulɪna yeva mɪdɪnna yesara lika yɪna. Lika yɪna kye' sai gamɪreraavi pɪba wɪmwaaihaka gamɪnyɪna yɪma'nya'ne'na wɪdɪna ³³ “Yɪthaanyi! Jeruzaalemɪneina yimanaawɪgo. Saba A'mweraavɪne Kaimɪraayainyɪ maarapi sipɪzipɪya Gotɪyarɪna yɪra'dɪvɪta naangerajɪ yagaaiɪwɪjarajɪ saraavɪ kanyɪmarɪmwaaihorɪ a'mwe sara nɪmɪnyɪna ‘Sai baladelyɪra,’ jɪdavapi anga naanga pimagɪnyaraavɪ (Romɪ mwaalyaraavɪ) nyɪmarɪmwaaihɪpɪ'derera.

³⁴ Kanyɪmarɪmwaaihapi bɪrala nyapɪri maagwala nyopwasɪ'napɪri lannaka wɪlyabaalyɪ mala nyɪramapɪri nyɪramakɪpɪ'deinyɪ. Kabala'muri yɪrɪka daryaai dari' kwavɪlavojɪ kwaihwaainakeinyɪ ayɪna dɪkaavɪdeinyɪra.”

Jemɪzalyɪ Jonɪjɪ kɪdaraai Jizaazarɪ yɪdaanganagi.

(Matɪyui 20:20-28)

³⁵ Sagaa' Jemizalyi Joniji kidaraai Sevathiyare gawaali' kwaraai saryawinna wilaabahila widina "Nejiwaakadinyaigi, githakade' naariminyine'na sara jitheinaalyira. Sara yawi'mwoi." ³⁶ Mi'na widina kyagi widina "Kiriminyina baari' yijiwa?" widina ya'.

³⁷ "Naariminyina tewaanyaba maremwaala'gizi gimire byaannakevi 'Pwaigi aansasavi pwaigi kwanaamevi namwaalyita nawi'nyawaari kwalamwaalakilyi nemi maremwalaadeinera,' sara nehithana!"

³⁸ Sa' widina kyagi Jizaazai widina "Nyidaangamanigilya' myawiriwaai. Daanga nyivinade'na kaapiya sa' dinyideraaihi daaka? Nabaai daanga kihivinoji diraginyaraaihi daa'? Nimire kilaaka yuyajiki daanga nyivinade'na nimire bavitaaziya' nyima'nadesireva nabaai kirimire kilaaka yuyajiki daanga kihivinoji kirimi diraginna dimwaalyideraaihi daaka?"

³⁹ Sara widina kya' widina "Naarimi diraginyainai wikira. Wi'na yakaneinaalyi." Jizaazai wida' "Kaapiyavi aalya nide' savi aalya dinyideraaihilyi. Niminyi bavitaaziya' nya'de' kiriminyi yihwaradesi. ⁴⁰ Sare kiri' nimire aansasaviji nimire kwanaameviji walamwaalya'na ninnya wawinya' daaka! Aawa. Gotiyai yawiroji gami sahwai namwaalyita nawi'nyawaai yovirawakyaakewaarina pwaraari wimwaaihadelira."

⁴¹ Gamirera pwara atiraalyara sadaraai widahilya' wi'nyina kye' Jemizalyi Joniji sadaraarina sinna tika widavina. ⁴² Sinna

tika wida'daa'nyɪ Jizaazai wiji'vwaramaa'na “Yuyaihi, kaajɪla!” widɪna “Ajɪmya yuyangɪyaraavirebwi yawi'mwaa'. Ajɪmya yuyangɪyaraavi maremwaaidivisara ‘Nemi a'mwe naangeinera,’ didivɪ' a'mweraavi marulawakɪna yadivɪ' mwaaɪha'. Nabaai kumire a'mwe naangera kumɪnyɪ diragɪnna yadivɪsarera. ⁴³ Sabwi mipɪnera! Sarɪmɪjɪyai pwai ‘Nimɪ a'mwe naangeinyɪ yɪma'nɪma!’ yawirojɪ pwaraavi widaayojɪ a'mwe naangei yɪma'nadelyɪra. ⁴⁴ Pwai kwai ‘Pwaraavine sinnawɪnyainyɪ yɪma'nɪma!’ yawirojɪ pwaraavire yaasiwa'wawɪnyai yɪma'nojɪ sinnawɪnyai yɪma'nadelyɪra. ⁴⁵ Sare' dare'nesɪ. Sahwainyɪ A'mweraavine Kaimɪraayainyɪ pwara nyidaayɪpɪ'de'na mabyɪwa. Aawa. Pwaraavire widaayɪde'na biweinyɪ. A'mweraavire kayaa'nanyabwina mubya'na kabala'muji a'mwera tewaanna mwaaibi'de'na biweinyɪ. Kwalaalyaraavɪna a'mwamɪngwiainyɪra.”

Jizaazai tibɪnyarɪ tewaanya yavada'gala'.
(Matɪyui 20:29-34; Luki 18:35-43)

⁴⁶ Anga Jeriko yɪ'mavaaweve sahwalyɪ gamɪrerari kwala bwa'naanyasi sara Jeriko ya'ma'daapi Baatɪmayaazai, Tɪmayaazare gawaalɪ, tibɪnyai a'mweraavi “Nɪgwia nyɪjaama! Tibɪnyainyɪ,” dadei tu'maangebaari mwaalɪna. ⁴⁷ Mwaalɪna yaka dara wɪ'nake! “Jizaazai Naazaretɪ mwaalyai daaka!” Daka jaka widɪna “Ne Devitɪmɪreigi, Jizaazai, nɪmɪnyɪ kale dɪnyɪgaimwana!” ⁴⁸ Sara jaka widɪna kya' pwara maanga widɪna

“Madinna! Kave dimwaala!” Maanga widina kye' kiri' jaka naanga naanga widina “Ne Devitimreigi, niminyi kale dinyigaimwana!”
⁴⁹ Jizaazai sara wi'naka mudaraka pwaraavi widina “Niminyawinna duzivwaramaarila!” Mi'na widina kya' sahvara tibinyari jaka jivwaramaa'na, widina “Wikira. Jivaimwanna! Gizivwaramaa'mwake' yarai dithikaaka!”
⁵⁰ Widina kye' gannya yivita tapalasi'naka yarai dikwosi'nadaavaka Jizaazaryawinna wilaabina.
⁵¹ Wilaabina kya' Jizaazai widina “Giminyina beri' yijiwa? Gara yawi'mwaa?” Tibinyai widina “Naangeigi (Ravuni), ‘Nimi tinna wanganima!’ dena githiwa.”
⁵² Sara widina kya' Jizaazai widina “Niminyi nyilimwamwaanya'na gimire tinnyaraai tewaanya yana! Kaanya diwona!” Sara widina kya' gamire tinnyaraai tewaanya kyima'na' tusavi Jizaazai kwawa' a'mwei midinna ya'.

11

*Anga Jeruzaalemi Jizaazai tewaanna wilaawa!
 (Matyui 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)*

¹ Jeruzaalemi adaihsaba Anga Bepaaza Anga Betaani mannikaba Mugunya Wolivi yi'ma'na kye' gamire pwaraari widaasina ² “Angeba sakyiri' sakyaba wilaawakilyi yime'nya'bi' dogiya naanga saadiwinyai wila pwekinikeri wanganakilyi dogiyari a'mwe aane pwai kwai milamwaalyari wila yaarakilyi niminyawinna dimakabyila! ³ A'mwe pwai kwai ‘Sabwi baa'na yivanigi?’ yihithaza' dara duzila!

‘Naangei sarîna kugainivanîkîra. Nabaai mi'na kyojî sagaa' yîme'nya'bî' dogiyarî ayîna maryasaabathelyî.’ ” ⁴ Mi'na wîdaasîna kya' saraai kaanya wawagîla adusavî dogiya naanga saanyai tikuryaba mwasawî wîla pwekînikerî wanganagîla wîla yaarîna. ⁵ Wîla yaarîna kyagi saba pwara daavîna yeva wîdîna “Baarî' yîvanîgi? Dîwînya sarî baa'na yaa'manîgi?” ⁶ Sara wîdîna kye' saraai Jizaazai wîdake' kudahi “Wikîra. Dîmakwîla!” ⁷ Sara wîdîna kye' Jizaazaryawînna dogiya saanyarî makabîna kyagi yîvîta mararaapaleva dogiyarî yîlakîna kye' sahwai yîvîsîkaavî a'ba yîlamwaaina. ⁸ Sara yîlamwaaina kya' a'mwe kwalaalyara “Sahwai naangerî yîlaaya yaana!” dînyîna yeva kunnya yîvîsa tusavî marakîna kye' pwara “Tînna tewaanya wanganya'nengi,” deva taanya kîwa'nake peda'na yeva tusavî nayaa marakîna. ⁹ Nayaa marakîna kye' sai yîlamwaaidî'nyî sinnawînyarajî dîvîyarajî sara yîlaaya yeva jaka wîdanganna “Naangeigî, Gotîyai padaihasamaarana! Gotîyai Naangei gîthasaabake'na gamînyîne yayavî bîwaanyaigînyî tewaanna gîzaavana! ¹⁰ Sinnawî Ne Devîti tewaanya nemaremwalyaakabaabi! Gotîyarîna dînemaremwaala! Maremwaala savî Gotîyai tewaanna wîana! Menya ke'mwewînyaigî dînevadaihasamaaka! Su! Su!”

¹¹ Sai Anga Jeruzaalemî wîlaawîna yaka Gotîyare angevî wîlaawaka saba yuyangî tînna wangamabîna yaka sagaa' sawîsîrîna mena yîma'nakegaa' Betaani anga maalîkevîna gamîrera atîraai sîvîlyîrîdaa'nyî pwaraalyarajî

kaanna wîna ya'.

Jizaazai yîta pihîyarî wîda'.

(Matîyui 21:18-19)

¹² Mwanyavi dîkaaveva Betaanidaasara wodaapi gamînyî mijîka wîna. ¹³ Mijîka wîna yadaa'nyî keiba yîta pihîyai kîwa'nakerî tînna wanganaka “Yîsîlya daaka?” daka kaanna wîna. Yîsaryabanna baka sagaa' dara wanganake' “O, kîwata gave daaka?” Sare' dare'nesî. Yîta yuya yîsîla mya mîlyadi'nyî. ¹⁴ Daka yîsari wîdîna “Yîsîmaayaigî yuyagaa' aane pwai kwai gîmîre yîsîla manyî gyatheigînyî.” Sara wîdadaasî gamîrera wî'nyîna ye'.

Jizaazai Gotîyare Angevîna wawa'.

(Matîyui 21:12-17; Lukî 19:45-48; Jonî 2:13-22)

¹⁵ Jeruzaalemîna yî'mavaawîna kye' Gotîyare angevî saba Jizaazai wîlaabîna yaka yaasaraavî marirîgalaasîna ya'. Nîgwîa yanga yînya'neraavîre yî'bînyangîjî kwaamîrya yaasadi'vîsaraavîre namwaalîsangîjî marapuratawasî'na yaka ¹⁶ a'mweraavî wîdîna “Gotîyare anga davi' aane pwaigî kwaigî gîlyîvîsa mamwa'nalota'dînnera!” ¹⁷ Sara wîdîna yaka wîjîwaakîna “Gotîyare bukuya' dînîke' ‘Gotîyai dara wîdake'na daaka! “Nîmîre ange' tîbarîyagaala ja'nesîra. A'mwe ajîmya yuyangîyara angevî wîlaabapi tîbarîyagaala nyîdîpî'desîra.” ’ Sara dînîke' pwara wîlaabîna kyîwaa' sahwaravîre nîgwîa mwagî'nyî'neba daa dawa!”

¹⁸ Sipîzipîya Gotîyarîna mubîthîka yîra'dîvîta naangerajî yagaaikîwîjarajî

sara wi'nadivi! Juya naangera gaminyina
 “Balade'na gara yaadeinaavaka?” dinyina.
 Sare' dare'nesi. Sahwarina lika naanga
 yesa'nanyi. Sare' dare'nesi. Kwala bwa'naanya'
 wijiwaakiyagaalya'na atika maru'na'muluna
 ye'. ¹⁹ Sara dinyina kye' sawisa' kajinna'
 angebadaa'nyi sali gamireraji bwalaawina
 ye'.

Yita pihiyai wijiwaakya'nesira.

(Matiyui 21:20-22)

²⁰ Mwanyavi tusavi kaanya wodaapi yita
 pihya' pwipulyaji taanyaji yuya yawaka balake'
 tinna wanganna. ²¹ Tinna wanganna kye' Pitai
 mi'na yawiraka sari widina “Nejiwaakyaigi,
 dangana! Yita pihiyai yagaala diraginya'
 widiwa'dinyai mena baimwaka.” ²² Widi'na
 kya' kuminyi widina “Gotiyari dilimwagarila!
²³ Nebwi yihithiwa. Pwai mugunya'
 widozi ‘Mugunyaigi dikaava'gizi saalaalyavi
 divaih'nana!’ Nabaai gamire simunyavi
 ‘Mugunyai sara yadelyira,’ kalimwagaroji
 Gotiyai gaminyina sara yadelyira. ²⁴ Savine'na
 yihithiwa. Tibariyagaala duthathe ginnya
 simunyavi ‘Gotiyai mena sara nyijaawa’,
 kada'gizi gizaavadengira. ²⁵ Tibariyagaalya'na
 daava'gizi yawi'diza' ‘Ai, pwai kwai kayaa'na
 nyiwaka! Sinna tika nyida'mwa’, sagaa'
 ‘Gamire kayaa'nanya' mi'na marasi'n'wa,’
 jawika! Nabaai G+maamaangei S+gunyavi
 mwaalikei gimire kayaa'nanya marasi'nade'na
 sara ja! ²⁶ Kiri' pwara kayaa'na gyiwaasa'na
 kumire yiwetawakya mamarasi'nyi yija',

yi gimire yiwetawakyanna Gimaamaangei Sigunyavi mwaalikei mamarasi'nyi yadelyira.”

Jizaazare diraginya' aai wijaava'?

(Matiyui 21:23-27; Lukî 20:1-8)

²⁷ Jeruzaalemîna ayîna wîlaabîna. Mi'na wîlaabîna kye' sahwai Gotiyare angevi kaanya bulayamaryadaa'nyi gaminyawîna sipizipiya Gotiyarîna yira'divîta naangeraji yagaaiwîjaraji a'mwe naangeraji wîlaabeva ²⁸ wîdîna “Sa be diraginya yawaaihinnyavaka? Yawaaihinnya'na sa ya'neiginyi diraginya' aai gizaavakasiyaka?”

²⁹ Jizaazai sahwaraavi wîdîna “Yagaala pirî yîhiwaaravîma! Savi kaja'nanyîdapi sara yawaaihe'ne diraginya' yîhizîwaakîdeinyîra. ³⁰ Jonî aalya bavîtaaziwabwina Sigunyavîdaasi Gotiyai duziwaakaka? Kwaakevaki a'mwera duziwaakeva? Dîza'nanyîjîla!” ³¹ Sara wîdîna kya' yagaala dînyîna “‘Sigunyavîdaasîra,’ kudawaaji ‘Jonî nîmînyîna wîjîwaaka’. Baa'na mu'nyetaihîlaka! nanedathîka! ³² Sare' kîrî! ‘A'mweraavîdaasî,’ madaanna! Kwala bwa'naanya' nanerabîka! Sahwaraavîna lîka yadaa mwaiho.” Sare' dare'nesî. A'mwe yuyara yawî'na “Nebulyasi. Jonî Gotiyarî wî'nanejîwaakadelyî.” ³³ Sara dînyîna yeva Jizaazarî ma'maa'na “Sa'na myawîrivanîgo.” Jizaazai wîdîna “Nabaai manyîjîvanîgasa'na nîmî yawaaihe'ne diraginya'na mîhizîwaakîwînesî.”

12

*Waainɪwɪla wawɪnyavɪ yadɪvɪsaraavɪnesɪra.
(Matɪyui 21:33-46; Lukɪ 20:9-19)*

¹ Sahwai ke'ba'na wɪdɪna “A'mwe pwai wawɪnyavɪ gɪraipɪzɪla maarya'na burɪnna ya'. Sai kurɪta yavɪkaryaka gɪraipɪwɪla burɪdaka kavi'nɪnnyavɪ gɪraipɪzɪla mwa'mwagikya'ne' likaka anga maalɪki' wawɪnyaba banganarya'ni' madɪna. Mi'na madɪna yaka pwaraavɪ wɪda' ‘Nɪmire wawɪnya' maremwaalapi gɪraipɪzɪla pɪnɪ yɪhɪzaavɪde.’ Sahwara wawɪnya' kamaremwaale' a'mwe sai kwaaka pɪbanna kaanna wɪna. ² Kaanna wɪna kya' gɪraipɪzɪla mya yakegaa' sai gannya wawɪnyawɪnna wɪdaayaderɪ wawɪnyavɪne sila pɪnɪnna wɪdaasɪna. ³ A'mwe wɪdaasɪna yakei kaanna wɪna kya' wawɪnya' maremwaaidɪvɪsara wɪdaayade sarɪ galalɪmwanna yeva mala wɪrameva ayɪna wawɪnya' gyakwaryawɪnna simaayari wɪdaasɪna. ⁴ Sara wɪdaasɪna kye' gyakwai wɪdaayade pwarɪ wɪdaasɪna kya' gamɪre mɪnyagɪnyavɪ kayaaka yeva bɪrala yɪna. ⁵ Sara kye' wɪdaayade pwarɪ wɪdaasɪna kya' sarɪ mena tamakeva wɪdaayade pwaraavɪ wɪdaasakeraavɪ pwaraavɪ mala tamɪna yeva pwaraavɪ mena tamakɪna ye'. ⁶ Sara kye' wawɪnya gyakware pwai gawaalɪvaangei yɪlaaya wɪmaryadei kuna mwaala'. Ganɪmaangei daka ‘Nyɪbwaalɪvaangerɪna tewaanna yawɪpɪ'derera,’ daka wɪdaasɪna. ⁷ Wɪdaasɪna kya' wɪdavadaa'nyɪ wawɪnya' maremwaaidɪvɪsara tɪnna wanganeva dɪne' ‘Sai

gawaali' dîvi ganîmaangere yuya maaradelyîra. Yarala, tamakawaaji gamîre wawînya' namaaradi'de'na maraadeinera.' 8 Sara dînyîna yeva galalîmwanna yeva tamakîna yeva gîraipîziwawînyavîdaa'nyî marasi'na ye'.

9 Gîraipîwawînyavî naangei beri' yadelaka? Sahwai wîlaabozî a'mwe saraavî kayaaka wigalakojî a'mwe pwaraavî 'Sarîmî nîmîre wawînya' dîmaremwaalyideihîlyîra,' wîdathelyî. 10 Gotiyai dînike' pikariyîkwia tîna mwanganyî yadîvîsa' daaka?" wîdîna ya'. Wîdîna yaka sahwai yawî'na "Sîlaangeinyîra," yawîraka wîdîna "Dara dînike' 'Anga madîvîsara sîlaangerî wanganeva "Kayaa'nanyai," dîneva marasi'na yesai Simîjamaanga nawî'nyai yîma'nyîna ya'.

11 Gotiyare sara wakîna yake' Tîna wanganona "Tewaanya'," dîno.' Gotiyare bukuya' sara dînikesi." 12 Juya naangera dara wangane' "O, nemînyîna ke'ba'nanya' duthîwaka!" Deve'na "Jizaazari wîla yîrakaana!" dîneva kwala bwa'naanyavîna lîka yeva gamînyawî yagalya'mavaawîna ye'.

Taakîziyagaalya'nesîra.

(Matîyui 22:15-22; Lukî 20:20-26)

13 A'mwe naanga sara Perîziya pwarajî Erotiyare pwarajî saraavî wîdaasîna "Jizaazai kayaa'na wîdathe'na dîwîla! 'Kayaa'na kudozî kalavuzavî wîmwaihaana!' dapîri dîwîla!" 14 Sara wîdaasîna yesara kaanna bîna yeva wîdîna "Nejîwaakadînyaigî, 'Nebulya' dade' midaaka!' gyawî'mwo. A'mwe aane

pwai kwai giminyina divanike'na lika myivanigi. Sare' dare'nesi. A'mweraavire sinna gavevi tinna mwanganyadinyaiginyi. Aawa. A'mwe naangeraaviji a'mweraaviji avaa'ina widadɪ Gotiyarebwi gavebwi nayaa wijiwaakadinyaiginyira. Romi maremwaaidei Sizaari taakizya wijaaya'na nemire yagaakiwinya beri' dinikavaka? Tewaanya' daaka? Aawa daaka? Taakizya wijavaadeina daaka? Mujavaanneina daaka?"

¹⁵ Sara widesara kwaasi yagaala widesaraavina yawiraka widina " 'Sahwai kayaa'nanyabwi yana!' yawireva yaamiji baa'na nyidiwaava! Mone' tinna wanganya'neinyi dinyimaryaama!"

¹⁶ Widina kya' mi'na makabina kye' widina "Pikizaaya dasi pikarya daji aaihwarengaka?"

¹⁷ "Maremwaaidei Sizaarengira," wide' sawara. Sara widina kye' Jizaazai widina "Sizaari Sizaare ayina duzaayila! Gotiyari Gotiyare ayina duzaayila!" Sara widina kya' gaminyina "Nawi'nyabwina dadele!" dinyina ye'.

*Baryara ayina kwaihwainakera dikaaya'nesi.
(Matiyui 22:23-33; Lukɪ 20:27-40)*

¹⁸ A'mwe Sazuziyara, "A'mwera kabalapi yuna madikaayi yipi'dera," yawiresarajiya pwara gaminyawinna beva yiwaara'na ¹⁹ "Nejiwaakadinyaigi, Ne Mozizai nedinike' 'A'mwe pwai kware gya'mwei balajai kaimiraavimaayai a'mwevi kwasikwoja' a'mwei a'mwe savi maaroji kaimiraaya maryawakinna, yaya' baryar'ne' widina yadengira.' ²⁰ Sa'na dinike' a'mwe ata puridaasi

pwaraalyadaraka mwaale'. Kamwaale' siraangai
 a'mwevî maaraka kaimîraavîmaayai gamîre
 sivigwa'jikerînei kunei bala'. ²¹ Kabala' dîviyai
 a'mwe savî maaraka kaimîraavîmaayai bala'.
 Kabala' dîviya pwai avaaîna ya'. ²² Sana
 sana yuyara ata purîdaasî pwaraalyadaraka
 a'mwe savî maareva kaimîraavîmaayadaraka
 bale'. Kabale' aayagaa' a'mwe sa' bala'.
²³ Dîkaasagaa' sahwaravî kyîdîkaavojî a'mwe
 gaware' mwaaladevaka? Sare' dare'nesî. Ata
 purîdaasî daraalyara yuya sadaraka balaanga
 sa' maaresa'nanyî.” ²⁴ Sara yîwaara'na
 kye' Jizaazai widîna “Sarîmîre simunya
 kayaa'na yawî'manîga'. Gotiyare bukuyasî
 Gotiyare diragînyasî myawîrivanîgasavî
 kayaa'na yawî'manîgasa'na midaaka! ²⁵ Sare'
 dare'nesî. Baryara dîkaapî'dehaa' a'mwera
 a'mwengî maaarina, a'mwe a'mweraavî
 maaa'nyî yîpî'dengî. Aawa. Sîgunyavî
 balaangengî maaaryadîvîsara maaayara
 mwaaihatabaibîsarera. ²⁶ Nabaai baryara
 dîkaapî'de'na Ne Mozîzai yîdayaake' yîsî'
 dîka nyaake' yagaalyavî mwanganyîjeva!
 Yîsikîdaasî Gotiyai Mozîzari wijaa' 'Dahaa'
 Evîraamîmîre Gotiyainyî. Dahaa' Aazakîmîre
 Gotiyainyî. Dahaa' Jaikopîmîre Gotiyainyî.'
²⁷ Mozîzai sara yîdayaake' a'mwera baleva
 Gotiyareba mwaaihasa'na Gotiyai widîna
 'Kumîre Gotiyainyî.' A'mwera yawî'na 'O, a'mwe
 bainîkera.' Kîrî' Gotiyai yawî'na 'Nîmînyîne'na
 gaala mwaaihasara.' Sarîmîre yagaala kwaasî
 yagaalyasîra,” widîna ya'.

Yagaaikîwînya naange'nesîra.

(Matîyui 22:34-40; Lukî 10:25-28)

²⁸ Yagaaikîwîja pwai baka dînyîna yesa' wî'naka dara wanganake! “Sahwai nayaa duthîvanîka!” Daka yîwaara'na “Yagaaikîwînya kwalaalya warî!. Yagaaikîwînya aaya sînnawînya' berîvaka?” ²⁹ Jizaazai ja'nawîdîna “Yagaaikîwînya sînnawînya' dara dînîke! ‘Yîzîrelîyaihi du'nyî! Naangei nemîre Gotîyai Naanga gave pwainanyalyîra. ³⁰ Naangei gîmîre Gotîyarîna naanga gîvu'nana! Gîmîre sîmunya yuyavîjî gîmîre kurya naangeinajî gîmîre yawîta yuyangîjî, gîmîre dîragînya yuyangîjî Gotîyarîna naanga gîvu'nana!’ ³¹ Yagaaikîwînya aya kirî! dara dînîke! ‘Gîmî saigî gîmînyîna kale gyîvanîke! a'mwe gîmîre angeba mwaalîkerîna sara kale gyana!’ Yagaaikîwînya dawaai naangewaalyîra. Yagaaikîwînya aane pirî! kirî! yuya sawaari wawîla'manîka pirî! mî!” ³² Sara wîdîna kya! Yagaaikîwîjai wîdîna “Nejîwaakadînyaigî, tewaanya dîwaana. Nayaa dîwaa ‘Gamî gave pwainanyalyî. Gotîya aane pwai kwai mamwaalyî.’ ³³ Gamînyîna sîmunya yuyasî, munyî! yuyîsî, yawîta yuyasî, dîragînya yuyajî, naanga nevu'nade'na tewaanyasîra. Nabaai nemînyîna kale neyîvanîke! a'mwe nemîre angeba mwaalîkerîna kale sara neyana! Sa! tewaanyasîra. Sawaai naangewaalyîra. Gotîyarîne sipîzipîya bulîmakaawoya yuyara dîka nasî'na yadejî yuya yanga wîmaarina yadaanyajî sa maalîkengîra.” ³⁴ Sara wîdîna kya! Jizaazai dara wanganake! “Gamî sai tewaanya dathîvanîka!” Daka wîdîna “Gotîyai

maremwaaideva maavewî mamwaalyîgi.” Sara widîna kya' a'mwe aane pwai kwai myawîramaari “Nîmî lîka myîvanîge. Yagaala pîni yîwaaravîdeinyîra,” myawîramaari ya'.

“Kîraazîtiyai aaihwalaka?” Jîzaazai wîda'.

(Matîyui 22:41-46; Lukî 20:41-44)

³⁵ Gotiyare Angevî Jîzaazai wîjîwaakakei widîna “ ‘Kîraazîtiyai, Gotiyai wîdasaabathei Ne Devitîmî Gawaalîkîra,’ Yagaaiwîjîjara sara be'na wîdîvanîgava? ³⁶ Gotiyare Kuryari Devitî sahwai pîkarya yîdayaa'

‘Nemîre Naangei nîmîre Naangerî wîda'

‘Naarîmî yuyaraavî maremwaalakadeinaalyî.

Nîmîre aangasabanna dîmwaaideigînyî.

Gîmîre sîvîlyîraarî yîkamaangeraavî marulawakîdehaa'nanyî.’ ”

³⁷ Devitî sahwai Kîraazîtiyarîna ‘Naangelyîra,’ sara dînîke'na gamîre gawaalîvaangei gara mwaalîka!” Sara widîna kya' kwala bwa'naanya wî'neva yîlaaya ye'.

Yagaaiwîjîjaraavîrebwi.

(Matîyui 23:1-36; Lukî 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Sara wîjîwaakîna “Yagaaiwîjîjîjaraavîrebwi mipînera! Mala nayaa jîwannyîla! Kumî sara yîlaayabwi ‘A'mwera yawîpîka! “Sara sîdu'nakera mwaaihava!” ’ deva yîvîta gaala saamînya' marabwaayeva kaanya yamaryîvanîgasabwi. Mubyabanna a'mwera ‘Naangeigî. Tewaanyaigî,’ wîdîvanîgasabwi. ³⁹ Lotuangevî naangeraavîre namwaalyîsangî mwaaimanîgasabwi. Tîka munnegaa' nawî'nyaba gaveba nîvanîgasabwi.

Sabwina yilaaya marivaniga!. ⁴⁰ Sara yivanigasara yaanywaakengire angengi kuka yuna maa'manigasara. A'mwera 'Kumi sara tewaanyarera,' yawirya'nera tibariyagaala naanga kwaasi widivaniga!. Sara yivanigasaraavi Gotiyai naanna jidavadera daanga naanga wivinanderera," widina ya!.

*Yaanywaake! Gotiyari nigwia wijaava!
(Luki 21:1-4)*

⁴¹ Gotiyare angevi nigwia wakya'neba aya kiba Jizaazai mwaalaka a'mwera nigwia wakesangi tinna wanganna. Tinna wangadaa'nyi a'mwera gilyivita naangejiyara nigwia naanga kwake!
⁴² yaanywaake' gilyivi'maaya' baka nigwia maalikikaai wakina. ⁴³ Sara wakina kya' sai gamireraavi jivwaramaa'na yaka widina "Nyu'nyila! Nebwi yithithiwa. Yaanywaaka gilyivi'maaya da' Gotiyarina naanga wijaawaka. Pwara maali'na wijawaava. ⁴⁴ Sare' dare'nesi. Sahwara nigwia naange wakiwaasa Gotiyai wanganaka nabaai nigwia naanga naanga kumire angengi kuna warike wanganaka divani' 'Yanga maalikesira.' A'mwe' nigwia maalikikaai wakiwakevi Gotiyai wanganaka dara wangamwake' 'Ai, a'mwe sa' wigaini'wake' gannya yuya dakiwaka! Nigwia pini wapaaya mubya'na mwarijika!' Daka divani' 'Yanga naangesira.' "

13

Gotiyare ange' kayaaka yinya'ne'na

wɪdake'nesɪ.

(Matɪyui 24:1-2; Lukɪ 21:5-6)

¹ Sai Gotiyare angevɪ bwalyodaa'nyɪ gamɪre pwai wɪdɪna “Nejɪwaakadɪnyaigɪ, dangana! Sila anga tewaanya sangɪ dangana!”

² Jizaazai wɪdɪna “Anga tewaanya dangɪ mwanganyɪjɪvanɪgɪna? Silaanga a'ba yɪla'dɪ'nyɪya' kunewɪ mwari yadesɪ. Arɪkewɪ. Yuya wo'dalayɪwɪnasɪpɪ'dengɪ.”

Daangegaa'nesɪra.

(Matɪyui 24:3-14; Lukɪ 21:7-19)

³ Dɪvi sagaa' Mugunya Wolivɪ sai mwaaidɪ'nyɪ Gotiyare Ange' pihɪrɪ mannadɪsɪ wangadaa'nyɪ a'mwera mamwaalyaba Pitalyɪ Jemɪzalyɪ Jonɪjɪ Edɪruyalyɪ sara yɪwaara'na ⁴ “Dɪnedana! Dɪwaanya sa' Gotiyare angevɪna gathɪhaa' yɪma'nadevaka? ‘Jizaazai sara nedake' yarai yɪma'naabazɪ!’ be wɪjɪwaainya' wanganawaajɪ yawɪraadevaka?” ⁵ Mi'na yɪwaara'na kye' Jizaazai gaai wɪdɪna “Sarɪmɪ mala nayaa jɪwannyɪla! Pwai kwai kwaasɪ yagaala nayɪhɪthathɪka! ⁶ A'mwe kwalaalyara nɪmɪnyɪne yaya' maarapɪjɪ wɪdɪpɪ'dera ‘Nɪmɪ sahwainyɪra. Kɪraazɪtɪyainyɪra.’ Sara kadapɪjɪ a'mwe kwalaalyara ‘Nebulyasɪra,’ dapi kumɪnyɪ a'mwe kwaasɪyaraavɪ mɪdɪbɪ'derera. ⁷ Nabaai malyangɪnaji malyangɪne yɪhukyagaalyangɪnaji wɪ'napɪjɪ yawɪta kwalaalya mipɪnera! Aawa. Sa yɪma'nanne'na kɪrɪ! Kwaakevakɪ aaya' yarai yade' mɪ!. ⁸ Sare' dare'nesɪ. Anga naanga pimagɪnyara anga naanga pimagɪnya pwarajɪ mala bwa'nɪpɪ'derera. A'mwe

naanga kingiya pwarera a'mwe naangai kingiya pwarerari mala bwa'nipi'derera. Kwalaalyaba wininya yadengira. Mijika naanga yima'nadengira. Yuya yuya sa yibwasinapi divedaasi kayaa'nanya yima'nadehaakira.

⁹ Kayaa'nanyara kayaaka nayihigaibi'de'na nayaa jawirila sarimi saihi! Pwara sariminyi wila yirakapiji kaajoliyaraavi yihimaaripi'dere. Lotuangengi yihirabi'deihilyi. Niminyina Ga'maaniyaraaviji a'mwe naangeraavi kingiyaraaviji kihimwangapiji sarimi yagaala tewaanya' nebulya'na dizalukurakyide'nanyi!

¹⁰ Gotiyai yawirake'na a'mwe ajimya yuyangiyara gazabazaba mwaaihasaraavi Gotiyare yagaala tewaanya' sinnawi kujwaakapiji divi aaya'na yima'nadehaakira.

¹¹ Wila yihirapiji kotiya yadivita angevina yihimarimwaaihya'nera kihimakabapiji sarimi yawita kwalaalya mipinera! 'Nimi gara widideinyaka?' myawipinera! Aawana. Sagaa! Gotiyai yagaalya' sara kyihizaavoji dathaza' sara duzideihilyira. Sare' dare'nesi. Sagaa! sarimi duzideihi mika. Aawa. Kurya Tewaanyai sara widathelyira.

¹² A'mwe pwai dina 'Nya'mweri tamakipi'de'nanyi,' dozi gya'mweri kotiya yadivisabanna wimarimwaaihadelyi. Nabaai ganimaanga pwai gannya kaimiraayari wimarimwaaihadelyi. Kaimiraaya pwara kuvinimaangeyuraavi kotiyabanna makuna yipi'de yuya baibi'dengira.

¹³ Nimore yayavina yihyawidivi' sahirina a'mwe yuyaraavi sinna tika widavaderera. Kiri' a'mwe pwai niminyina diraginna daavajari aayagaa' gannya

barya'negaa' Gotiyai padaihasamaaradelyira.”

Kayaa'nanaange' kayaaka yigaide'nesi.
(Matiyui 24:15-28; Luki 21:20-24)

¹⁴ Yagaala da' yidavide'na nayaa jawirila! Sahwai widina “Kayaa'nanaangei kayaaka yigaidei saba madaay+ yajava kadaavoji danganyideihilyi.” Pikarya sav+ wangana'gizi Jizaazare yagaala sa' jawiramaaka! “Daa'disi Juthiya mwaalyara mugunyangina yarai likaanya wipika! ¹⁵ A'mwe pwai namwaalikwaasavi mwaalojiyai ‘Angevi gilyivita kini wilamaarima!’ majai yarai likaanya wina yana! ¹⁶ A'mwe pwai wawinya yivanikei gannya angevina yivita maarya'nei ayina mabannelyi. ¹⁷ Dazagaasagaa', we!, a'mwe kaimiraav+munnakenge! We!, aamunya wijaavanigave sagaake! ¹⁸ ‘Burike! nabwalaradika! Yirilya' nanedathika!’ dapiji tibariyagaala duzila! ¹⁹ Sare! dare'nesi. Sagaa'na a'mweraavi daanga naanga wivnadehaakira. Daanga naanga nevinaja sagaa' kayaa'nanyagaakira. Sinnawi Gotiyai wakyaakegaasi kigaasi dahaa' kigaasi wila divi kigaasi daanga sabwi aawano. Arikewi. ²⁰ ‘Yirika sa daanga naangegaa' yesimavadima!’ Gotiyai yagaala sara maj+ yaja' a'mwe yuya kilaa'nake mamwaalyi yipi'dengira. Aawa. ‘ “Nimire dahilakiwera nabaibithika!” dena nimi yesimavadima!’ Gotiyai dina ya! ²¹ Sagaa' pwai kwai githaza' ‘Dangana! Dava Kiraa+zitiyai mwaali!’ nabaai githaza' ‘Dangana! Keiba mwaali!’ sarimi mu'nipinera!

22 Di'vi kwaasi kwaasi Kîraazitiyara, Gotiyari wi'nawijiwaakadivita kwaasi kwaasiyara kumi sara kwaasi yawiradidivi' wilaabapiji dapiji 'Gotiyai dahilakakera yawipi'de' dingaka? Kwaasi yagaala wi'nipika! Kayaa'na yipika! wijiwaainyaji atika maru'nataji kwaasi yipi'derera. 23 Sara yipi'de'na sarimi saihi tewaanna nayaa divaihanaryila! Mala nayaa jiwannyila! Di'vi yuya sa yima'nyina yadengina sinnawi sagaa' yihithivanige.

“A'mweraavine Kaimiraayainyi walaabideinyi,” widade'nesi.

(Matiyui 24:29-31; Lukî 21:25-28)

24 Sare' kirî' sagaa' daanga naanga wivnade sasa' tîvi'na kyoji yirika sangi nyilyai muji kyoji jihinya yima'nyina, nabaai lawei muji yadelyi.

25 Sigunyavidaasi silingaaminyarika pirî' bwala'na, pirî' bwala'na, sigunyavi diraginya warikevi wininya naange'na yima'nadesi.

26 Wininya kyoji A'mweraavine Kaimiraayai yiraayavi diraginya naange', tewaanya naange', byaanna naange' wa'doziyavi kwalaabozi wangabi'delyira. 27 Sahwai ejeliyaraavi widaasina 'Nimire dahilakengi Kwaakevaki yuneba pimagi pimagi akyamwidaa'nyi akyamwidaa'nyi kwala dalamari'bwaraawila! widasaabina yadelyira.”

Aayagaa'na yita wijiwaakya'nesira.

(Matiyui 24:32-35; Lukî 21:29-33)

28 “Yita pihya wanganapiji ke'ba'nanya sa' jawirila! Pihitaanyavi wivya naanga kyoji sedala pwa'nyina yojiyagaa' sarimi yawi'divi' 'Pihya'

li'mwa'. Nyilyagaa' aya kɪgaa' yɪma'nadehaaki.'
²⁹ Sara yawɪ'dɪvɪtabaaibi' sarɪmɪ dɪwe sangɪ
 yɪpɪ'dengɪ wanganapijɪ dara jawɪrila! 'Gamɪ
 mi'na yarai walaabathei. Tikuryavɪ daavɪ!'
³⁰ Nebulya'na yɪhɪthɪwa. A'mwe sagaa' mwaal-
 yara kuna myɪmanɪgwiadapi yuya dɪwe sa
 yɪma'nadehaa'nanyi. ³¹ Sɪgunyasɪ Kwaakevasɪ
 savakaai dɪvi sagaa' kiwawojɪ kɪrɪ' nɪmɪre ya-
 gaalya' yɪwawode' mɪ'. Waragothesɪra.”

Aayagaa'na yuyara myawɪryarera.

(Matɪyui 24:36-44; Lukɪ 17:26-30,34-36)

³² “Yɪrɪka walaabɪde sagaa'na aane
 pwai kwai yawɪradehaa' mɪ'. Ejelɪyara
 Gotɪyareba mwaaihasara myawɪrivanɪga'.
 Gotɪyari Gawaalɪvaangai myawɪrivanɪ'.
 Nɪmwai gavei yawɪ'manɪ'. ³³ Sarɪmɪ
 mala nayaa jɪwannyɪla! Sare' dare'nesɪ.
 'Sagaa' gathɪhaa' yɪma'nade' dɪngaka?'
 myawɪrivanɪgo. Sare'na dɪvaihanaryɪla!
³⁴ A'mwe daibɪsainyɪra. A'mwe sai pɪwinnei
 gannya wawɪnyangɪ wɪdaayadɪvɪsaraavɪ
 maramwaaɪhɪna kumɪre wawɪnya'na, pwai
 gannya wawɪnya wɪjɪwaakɪna, pwai gannya
 wawɪnya wɪjɪwaakɪna sana sana yaka
 tikuryaba mwaaidei damerɪ wɪdɪna 'Nayaa
 dɪvaihana!!' wɪdɪwakelyɪ. Sahɪbaaibi'
 yɪhɪthɪma! ³⁵ 'Sarevɪdaa'nyɪ nɪmɪreihi,
 nabaai nayaa dɪvaihanaryɪla!' Sare' dare'nesɪ.
 Angevɪne naangerɪna yawɪ'na 'Gamɪ gathɪngaa'
 bathei dɪnga!!' myawɪrivanɪgo. 'Sawɪsavɪ
 bathei dɪngaka? Kalawawegaa' bathei dɪngaka?
 Yɪrɪkunyagaa' bathei dɪngaka? Yɪrɪke byaaka

gaai yadaaworiyagaa' bathei dîngaka? Nemi myaw+rivanigo,' dapi nayaa divaihanaryîla!
³⁶ 'Nîmî yîme'nyabî' yîma'naaba'mujî yarai walaabîde'na se wa'dapi nayîhwangamudî!
³⁷ Nabaai nîmîrerajî kayaa'na nabaibîthîka!' dena yîhîthîvanîge sa'na a'mweraavî widîvanîge 'Nayaa divaihanaryîla!' ” widîna ya' Jizaazai.

14

“Jizaazai balana!” desa'nesî.

(Matîyui 26:1-5; Lukî 22:1-2; Jonî 11:45-53)

¹ “Sawîta daryaai kajînoji tîka Pari'ma'munne'najî tîka munne Girîkula lîwînya pamidakîna myade'najî naadengîra,” Juyara dînyîna. Sara dînyîna kye' sagaa' sipîzipîya Gotîyarîna mubîthîka yîra'dîvîta naangerajî Juyaraavîre Yagaaikîwîjarajî dînyîna “Nemi lîka gavabî' yulyarawaajî wîla yîrawaaajî tamakaade'na sahwarî?” dînyîna ye'. ² Sare' dare'nesî. Sahwara dîna “Tîka munne sagaa' a'mwera mala nanerabîka! Sagaa' sarîna mwaalana!”

A'mwe' Jizaazarî wabatîrînya wînya'ne' dînga'.

(Matîyui 26:6-13; Jonî 12:1-8)

³ Sai Anga Betaani mwaalaka Saaimonî Samatanakere angevî wîlîna wapaaya nya'nei walyamwaaidîsî a'mwe' wîlaabîna. A'mwe' simaa'gula nawî'nya wabatîrînya naathî tîrînya wînya'ne mubya naange yake' yî'nîkesî makulaabîna. Makulaabîna yaka simaa'gulya'

tingi'na yaka gamire minyaginyavi dingina ya'. ⁴ Tivi'na dingina kya' pwara simunyangi sinna tika wida'daa'nyi dinyina “Wabatirinya winya'ne' be'na wasi'niwaka! ⁵ Sare' dare'nesi. Wabatirinya sa' kinaaya kwala naanga naanga (yirika 300 wawinya'ne nigwia) mubazi kwaji a'mwe nigwimaayaraavi nigwia kujaavadika!” Dinyina yeva “A'mwemili'gi baa'na yiwaa!” maanga widina. ⁶ Maanga mi'na widina kye' Jizaazai widina “A'mwe' mwaalana! Sara baa'na widivanigava! Niminyina tewaanya nawi'nya' nyiwakesira. ⁷ Sare' dare'nesi. Sariminyaba yuyagaa' a'mwe nigwimaayara mwaaidivi' ‘Wawinya maayaraavi tewaanya wideinyi,' yawirapiyagaa' tewaanya jideihilyira. Wawimaayara yuna mwaaidivi' kiri' nimi sariminyaba yuyagaa' mamwaalyi yideinyira. ⁸ A'mwe sa' yanne'na yawa'. Dahaa' nimore kilaakejiki kanyidingiwa' dividaasi wabatirinakeinyi balideinyira. ⁹ Nebulya'na yihithiwa. Kwaaka yuyavakaavi yagaala tewaanya' widipi'devakaavi a'mwe' nyinike' gaminyi yawipi'de'na wijawaakipi'desira.”

Juthaazai da' “Jizaazare yikamaangeraavi widima!”

(Matiyui 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Sagaa' gamire a'mwe ata yuyiraai sivilyiridaasi pwaraalyara mwaaidivi' a'mwe gavei Yizikeriyotiyai Juthaazai wo'nikei mwaaida “Kumi wila yirakipi'de'na widima!” daka sipizipiya Gotiyarine tamira'divita naangeraayawinna wina. ¹¹ Mi'na wawaka

yagaala wiđina kya' kumi yilaaya marina yeva
 “Giminyina nigwia gizavaana!” wiđina ye'.
 Mi'na wiđina kye' yawi'na “Kumi Jizaazari wila
 yirakipi'de'na nimi gara yideinyaka?” Yawiraka
 kuna yawi'na ya'.

Jizaazalyi gamireraji tika munne ne'.

*(Matiyui 26:17-25; Lukî 22:7-14,21-23; Joni
 13:21-30)*

¹² Munne Girikula liwinya mamilyade'
 gaai yima'nyina kya' sagaa' Pari'ma'munne
 sipizipiya diwinyari Juyara tadvísagaa'
 gamirera wiđina “Nemi kwawaaji gimî
 Pari'ma'munne sipizipiyari dnade'na
 gava yovirawakaajiwona?” ¹³ Sara
 wiđina kye' gamireraari widaasina ya'
 “Angeba wilakiri a'mwe pwai aalitalya'
 kinya marina yiwakeri duzîma'naawila!
 Wijîma'naawakiri angevi wilaawadevanyari
 dimidinyila! ¹⁴ Saba angesiyari duzila!
 ‘Gotiyare yagaala wijîwaakadei gthivanî'
 “Gavi ku'dika yarinikevi se wa'deva
 gavanaka? Pari'ma'munnevi nimiji nimirerari
 naadevanyira.” ¹⁵ Kirîmî sara kudakiri
 gavi ku'dika naanga munyaba yarinikevi
 neminyine namwaalyitaji taivoliyaji warîkevi
 yîhibwaridaakwadevi neminyina wapaaya
 jovirawakyila!” ¹⁶ Tivi'na widaasina kya'
 gamireraai wawagila angeba wilaawina
 yagila dara wanganagilya' “Jizaazai sara
 nehithiwake dari!” Mi'na yawiragila
 Pari'ma'munne yuya yovirawakina yagi.
¹⁷ Sawisa' mena kajinna' sahwai gamirerari

bina ya'. ¹⁸ Bina kya' wapewakamaranyavina asiraji dihaihi'na yadivi' namwaaidapi Jizaazai widina “Nebulya'na yihithiwa. Sarimijiya pwai niminyina yikamaangera wila nyirakipi'de'na nyimarimwaaihadei nimiji wapaa nivanigolyai niminyina yikamaangeraavi widathelyi.” ¹⁹ Sara widina kya' kuminyi kale wiadaa'nyi pwai widina “Nimi daaka? Nimi dingaka?” pwai widina “Nimi daaka?” yuyara sana sana widina. ²⁰ Mi'na widina kye' sahwai widina “Atiraai sivilyiridaasi pwaraalyaihiyiyi pwalyi girikula maa'gula gavevi diwilavanivanigolyalyira. ²¹ Gotiyare bukuya' dinikabaabisa'na 'A'mweraavine Kaimiraayai barya'nei wawadelyira.' We', a'mwei A'mweraavine Kaimiraayarina yikamaangeraavi widathele! Sara kyoji a'mwe sari ganaange' mamaari yaji kwaji tewaanya kyadi!”

Jizaazai aalya waainiya' girikula wijaava'.

(Matiyui 26:26-30; Luki 22:15-20; 1 Koridi 11:23-25)

²² Kumi nadaapi Jizaazai girikula maaraka Gotiyari wida' “Gimire yaya' makimwa. Su! Su!” Mi'na widaka gunyina gunyina yaka wijaavaka widina “Dimaaryila! Da' nimire kilaakejikira.” ²³ Widaka kaapivananya' maaraka Gotiyari “Su!” widaka wijaavina kya' kumi sara yuyara pwai nyina pwai nyina ye'. ²⁴ Mi'na nyina kye' widina “Waainiya' mi'na niwaasa' yi, wilimwagarikeburine nimire tawe' niwaasasi. Nimire tawe sa' giragire a'mwe kwalaalyaraavina bwalaravadesi.

²⁵ Nebulya'na yihithivanige. Aalya waainiya' giraiþiwilyavidaasa' ayina manya'muji Gotiyai maremwaideva waainiya mudike' nidehaa'nanyi. Arikewinyi.” ²⁶ Tivi'na widina kya' yiledaata pirina deva Mugunya Wolivina kaanna wina ye'.

“Niminyina Pitai ‘Maavelyi,’ wıdathelyıra.”

(Matıyui 26:31-35; Lukı 22:31-34; Jonı 13:36-38)

²⁷ Jizaazai widina “Sarimi lika yapi niminyi dinyagalya'makwideihlyıra. Gotiyai dara dinikesi. Sipizipiya yidivaideri karamaka'muji sipizipiyara likaanya yiwınadaapi'derera.

²⁸ Sara jide kirı' nımı kabala'muji kanyadikaavoji Galılineinyi sinnawi yıhibwaramakwaanideinyi waanıdera.”

²⁹ Sara widina kya' Pitai widina “A'mwe yuyara kyagihalya'makwopi nımı aawa!”

³⁰ Jizaazai widina “Nebulya'na githıwa. Sawıta dahaasagaa' niminyina ‘A'mwe sari mwanganyainyıra,’ duthatheiginyıra. Dahasaai dahaa' kada'gızı kukuraayai yagaala pigasaai dathelyıra.” ³¹ Sara widina kya' yagaala diraginna baziwına “Giminyina ‘A'mwe sari mwanganyainyi,’ maji yıwıja' nehiramakpidinaalyıra. Arıkawı.” Gami sara widake' yuyara sara widina ye'.

Gazamani saba Jizaazai tıbarıyagaala wıda'.

(Matıyui 26:36-46; Lukı 22:39-46)

³² Yaayeba Gazamani wo'nıkebanna wına kye' sai gamırreraavi widina “Nımı tıbarıyagaala wıdadaa'muji dava dalamwaalyıla!” ³³ Pitalyi

Jemizalyî Jonîjî saraavî pîbanna makuna yaka lika kya' gamîre kale dusîna gînyîwanna'na kya' ³⁴ kumînyî wîdîna “Nîmîre kale dusîna nyîgînyîwanna'mwake' balîdeinyî dîngaka? Dava mwaalapîjî dîvaihanaryî!” ³⁵ Sara wîdîna yaka sangirî'na wawaka kwaakevîna wala'na yaka tîbarîyagaala wîdîna “Daanga nyîvînadehaa'na gîthîwa. Nîmînyîna ‘Daanga mavînannera!’ dîza' daanga nyîvînya'ne' myîma'nyî yana! ³⁶ Tataai, Nîmwai, dîragînaangeigî, yuya nayaa yînneigînyîra. ‘Daanga nuvînadîka! Sabwi marasî'nîma!’ dîza' dîmarasî'na! Kîrî' sîmunya nîmîreburîdaasî minnera! Aawa. Gînyîyaburîdaasî ja!” ³⁷ Ayîna baka dara wanganake' “Se dakava!” Daka Pitarî wîdîna “Saaimonî, se daki? Maalîkegaa' mabaihanarijîwaa? ³⁸ Sarîmî tîbarîyagaala dîthavaihanarîla! ‘Saataanî kayaa'na naneyadîka!’ majaihi ‘Nemî nayaa baihanaraana!’ kuryaraavî yawî'manîga'. Sarîmîre kîlaakejîkî maa'na naanga yîhîmanîke'na se wa'mwaa'.” ³⁹ Sara wîdaka ayîna wawaka tîbarîyagaala wîdake' ayawîdaasî wîdîna. ⁴⁰ Mî'na wîdîna yaka ayîna baka dara wanganake' “Se dakava!” Sare' dare'nesî. Kumîre tînnya se'na yîdaakwe'. Sara kada' kumî dîna “Nemî berî' wîdaazîwona?” deva navîka mwaalîna ye'.

⁴¹ Dahasaai dahaa' yagalaawaka wîdîna “Kwazaaka se wa'manîgasaihi daaka? Mî'nanyîra. Yîthaanyi, dahaa' kyîma'nîwa' A'mweraavîne Kaimîraayainyî tamakya'na pwai kayaa'nanyaraavî malya'neraavî

mena wibwaridaakuwaka! ⁴² Dithaayila!
Nemi wirata'naana! Yithaanyi, niminyina
yikamaangeraavi wibwaridaakwakei yini'."

Jizaazar+ wila pwiye!

(Matiyui 26:47-56; Luk+ 22:47-53; Jon+ 18:3-12)

⁴³ Sagaa' widadaa'ny+ yime'nya'b+ Juthaazai
a'mwe atiraai sivilyiridaasi pwaraalyarajiya
pwai bina. Gotiyarina mubithika yira'divita
naangeraji Juyaraavire Kiw+jaraji Juya
naangeraji sara widaasina kye' kwala
naanga mwaalevera kwaari'masiraminya,
kiliy+gwahaalya limwanna yevera Juthaazaly+
bina ye'. ⁴⁴ Sinnaw+ sagaa' yikamaangeraavi
wibwaridaakwakei wijiwaakakei "Nimi yilaaya
mariwijai sahwaly+. Nayaa limwagapiji
nayaa baihana'divi' dimakwila!" ⁴⁵ Sara
wijiwaakakei baka yime'nya'b+ gaminyawinna
wijimaatavaka widina "Naangeigi!" Tivi'na
widaka yilaaya marina ya'. ⁴⁶ Yilaaya marina
kya' aawilasara ata galalimwanna yeva wila
yirina. ⁴⁷ Wila yirina kye' daavesarajiya
Jizaazarei akwai, kwaari'masiraminya!
maaraka sip+zipiya Gotiyarina Yira'de
Naangere yaasiwa'wawinyari yiri'gainyina
yaka gamire kadikiki lih+w+na ya'.
⁴⁸ Sara kya' Jizaazai malya'neraavi
widina "Kuka yipalamaa'dinyainyi daaka!
Kwaari'masiraminyaji kiliy+gwahaalyaji
limwanna yeva 'Yipalamaa'deib+sar+ wila
yiraana!' deva davivaniga! ⁴⁹ Gazagaasagaa'
yirikeryaavi Gotiyare Angevi sarimiji
mwaaidi yih+z+waakadinyagaa' wila

manyiryadivisaihiyi. Aawa. Sa'na kigaakuna Gotiyai dinike' yune'na yima'nana!" ⁵⁰ Tivi'na widina kya' gamirera yagalya'ma'na yeva likaanya wina ye'.

⁵¹ Miginya akwai kwaabihannya piri'na yewaa'bwa'nakei midinna kya' pwara kwaabihannya' galamwagi'nyina kye' ⁵² kamagaduyivale' kannyimaayai kaanyave'na wina ya'.

A'mwe naangeraayawî Jizaazai mwaala'.

(Matyui 26:57-68; Lukî 22:54-55,63-71; Jonî 18:13-14,19-24)

⁵³ Jizaazari Gotiyarina Yira'de Naangeryawinna makuna yadaapiji Gotiyarina yira'divita naangeraji Juya naangeraji Juyaraavire Kiwîjaraji yî'bwa'nigavina.

⁵⁴ Yî'bwa'nigavina yadaapi Pitai menyaba midinaawina yaka Gotiyarina Yira'de Naangere angwaasavi wina kya' damerari mwaaleva dika yimwannyina. ⁵⁵ Dika yimwannyina yadaapi Gotiyarina Yira'divita naangeraji kaajoliya yuyarari sara dinyina

“Nemi tamakaade'na a'mwera dina 'Jizaazai kayaa'na yakevi wanganena,' dipi'dera gawi mwaaihava?” Dinyina kye' kiri' a'mwe sahwara mamwaalyina. ⁵⁶ Sare' dare'nesi.

A'mwe pijaakuna gaminyina kwaasi yagaala jalikurakesa' kiri' kumire yagaala avaainanya' majasi.

⁵⁷ Pwara daavina yeva kwaasi yagaala dara wijalikurakina ⁵⁸ “Gami dake' nemi wi'no. Dara da' 'Gotiyare anga da' a'mwera yavikaryaasa'

kayaaka yigala'muji yirika daryaa dariki anga piri' a'mwera mamaji yipi'de' madideinyira,' sara wi'no.”⁵⁹ Sare kiri' kumire yagaala ge' ge' dina yesa' avaainanya' mika.

⁶⁰ Gotiyarina Yira'de Naangei tinnyaba daavaka Jizaazari yiwaara'na “Yagaala piri' mama'maa'dinneigi daaka? A'mwe dara jalikurakya aane pibwi kibwi mama'maarijwaana?”⁶¹ Sara yiwaara'na kya' sahwai yagaala majai aane piri' kiri' marivikiri ya'. Pigasaai Sipizipiya Gotiyarina Yira'de Naangei yiwaara'na “Kiraazitiyaigi daaka? Gotiyai tewaanaanga yinikere kaimiraayaigi daaka?”⁶² Sara yiwaara'na kya' Jizaazai widina “Sahwainyira. A'mweraavine Kaimiraayai Gotiyai diraginnakere aangasimagi kamwaaloji Gotiyalyi maremwaalyikadeari danganyidelyira. Nabaai yiraaya sigunyavi wa'dengi gami walaabathelyira.”⁶³ Mi'na widina kya' Gotiyarina Yira'de Naangeri sinna tika kudava' baazi'ma'nya' maralihivainyina yaka yuyaraavi widina “Nemi tivi'na wi'nivo' gaminyina yagaala jalikurakya'ne pwaraavina nemudaasiwakeina daaka!⁶⁴ Gotiyarina yagaalibraizika diwake' sarimi mi'na wi'nivaava. Beri' dzijiwaa!” Sara widina kya' yuyara jida'na “Kayaa'nanyabwi yiwake'na balana!”⁶⁵ Pwara gaminyi maagwala wopwakina yeva gamire sinnyavi bwakakina yeva asilyi gwamwagaranna yeva widina “Gotiyari wi'na'gizi dinejiwaakya! ‘Aai giramwaka?’ ” Mi'na widina kye' damera gaminyi araraalyaji tamamakuna ye'.

Pitai wɪda' "Sai myawɪrivanɪge."

(Matɪyui 26:69-75; Lukɪ 22:56-62; Jonɪ 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Kwaakeba angwaasaba Pitai mwaaidɪ'nyɪ Gotɪyarɪna Yɪra'de Naangere wawɪnya wɪdaayade' baka ⁶⁷ Pitai dɪka yimwannakerɪ tɪnna wanganaka baihana'na ya'. Baihana'na yaka wɪdɪna "Gɪmɪjɪ Naazaretɪ mwaalyai Jizaazaryaba mwaaidɪnyaigɪnyɪra." ⁶⁸ Sa' wɪdɪna kya' Pitai "Nanyɪrabɪka!" daka kwaasi wɪdɪna "Aɪkawɪnyɪ. Gɪmɪ nyɪdɪwaanya' myawɪryadɪnyainyɪra." Mi'na wɪdaka adɪkurya savɪna mwalaawɪna. ⁶⁹ Mwalaawɪna kya' wɪdaayade' wanganaka a'mwe yaasiwa'mwaalyaraavɪ ayahi wɪdɪna "A'mwe dai kumɪjɪyalyɪra." ⁷⁰ Pitai nabaai wɪdɪna "Aɪkawɪnyɪ." Dɪvi sagaa' kibawegaa' a'mwe yaasiwa'mwaalyara Pitari ayahi wɪdɪna "Nebulya'na gɪthɪwaka. Kumɪjɪyaigɪnyɪ. Sare' dare'nesɪ. Galili mwaalyaigɪnyɪra." ⁷¹ Sara wɪdɪna kye' yagaala dɪragɪnya wɪdɪna "(Daaina!) Gotɪyaryaba nebulya'nanyasɪra. Kwaasiya'na mɪka! Sarɪmɪ dɪwaata a'mwe sarɪ mwanganyadɪnyainyɪra." ⁷² Mi'na wɪdɪna kya' yɪme'nya'bi' kukuraayai yarai pɪgasaai dɪna ya'. Dɪna kya' Pitai yawɪ'na ya' "Jizaazai sara nyɪdɪwa' 'Kukuraayai pɪgasaai jaka majɪ kyojɪ nɪmɪnyɪna dahasaai dahaa' julyakɪdeigɪnyɪ.' " Pitai sara yawɪraka " 'Jizaazareinyɪ mɪka,' be'na wɪdɪweinyaka!" kale kwia' kɪnna bazɪwɪlaawɪna ya'.

15

Paailatimiyaba Jizaazai daava!

(Matiyui 27:1-2,11-14; Lukî 23:1-5; Jonî 18:28-38)

¹ Mwanyagaa' yirike' gaai pu'daa'nyî yime'nya'bî' Gotiyarine tamira'divisarajî a'mwe naangerajî Juyaraavire Kiwîjarajî kaajolîya pwarajî sara gaminyîna jamungajîna. Mi'na jamungajîna yeva Jizaazari' wîla pwîyîna, Ga'maanîyai Kwaaka Juthîya maremwaaide Paailatimiyawîna makuna yeva sarî marîmwaihinâ. ² Marîmwaihinâ kye' Paailatî gaminyî yîwaara'na "Juyaraavi maremwaaidînyaigî kingîyaigî daaka?" Yîwaara'na kya' Jizaazai wîdîna "Gîmî nyîdîwaanya' nebulyasi." ³ Sara wîdîna kya' Gotiyarina yîra'divîta naangera "Gamîre kayaa'na yade sanna Paailatîmî wîjîwakaana!" deva kwaasî yagaala kwalaalya wîjîwaakîna. ⁴ Mi'na wîjîwaakîna kye' Paailatî ayîna yîwaara'na "Tîvikîta pîrî' kirî' ja'nadîna jîtheigî midaaka? Yîthaa, gîminyîna kayaa'nanya kwalaalya nyîjîwakîwaasange!" ⁵ Yîwaara'na kya' Jizaazai yagaala aane pîrî' kirî' majai mwaalake'na Paailatî atîka maru'na'na ya'.

"Jizaazai balana!" wîde!

(Matiyui 27:15-26; Lukî 23:13-25; Jonî 18:39-19:16)

⁶ Kwazaaka naanga munne yanyagaa' yuyagaa' Juyara Paailatîmî wîdadîvisare "Ayabaabî' kalavuzari' yunakaanya duthaasa!" Sara dînike'na Paailatî sara yakelyî. ⁷ Sagaa'

a'mwera kwaakevaki maremwaaidivisaraavi mala bwa'daaveva a'mweraavi karamake' naangera kalavuzangevi wimwaaihina. Kalavuzangevi wimwaaiheta pwai Baaravaazai wo'nikei mwaalina. ⁸ Mwaalina kya' kwala naange' beva Paailatimi gaai widina "Dahaa'na neminyina ayina yiyabwi yaginya' sara ja!" ⁹ Widina kye' Paailati widina "A'mweih, Juyaraavi maremwaaideri wila yaarijiwa?" ¹⁰ Sare' dare'nesi. Paailati dara yawirakelyi "A'mwe kwalaalyara Jizaazari yilaaya wimariwaasa'nanyi. Gotiyarina yira'divita naangera tiganarya yadivi' kotiyavi mariwimwaaihina yiwaava." ¹¹ Mi'na widina kya' Gotiyarina yira'divita naangera kwala naangevi wijiwirina " 'Jizaazai wamaryana! A'mwe Baravaazari nejaavana!' yarai duzila!" Sara wijiwaakina kye' sara yina. ¹² Mi'na yina kye' Paailati ja'nawidina "Nyidiwaasa'na 'A'mwe sai Juyaraavi maremwaaidela,' dadivisarina gara yijiwa?" ¹³ Widina kya' ayina jaka danganna "Yisaviri tamakya'na niliya diramo!" ¹⁴ "Baa'nevaka? Be kayaa'nanya yiwakalaka?" Sa'na widina kya' kwala bwa'naanya' jaka naanga danganna "Tamakya'na yisaviri niliya diramo!" ¹⁵ Sara danganna kye' Paailati "Kwala bwa'naanya niminyina yilaaya yipika!" daka Baravaazari wila yaaraka dameraavi widina "Jizaazari wila nilinakebaalyi tamapiji yisavi niliya jeramyila!"

Aawilasara Jizaazari birala ye'.
(Matiyui 27:27-31; Joni 19:2-3)

16 Kwaaka Juthiya maremwaaide angwaata Piraitoriyami (koti ange!) wo'nîkewinna damera Jizaazarî jîvwaramakwaweve aawilata yuya pwaraavi jaka jîvwaramaa'na. 17 Jaka jîvwaramaa'na kye' yuyara yîkabeve “Jizaazai kwaasîkingiyai yîma'nana! Bîrala yaana!” deva kingiyivita wayaake' egwevi marajîkireva wîla lannakesî gîhîpaleva gamîre mînyagînyavi maramwaaihî'na. 18 Maramwaaihî'na yeva bîralya'na wîdîna “Naangeigî, Juyaraavi maremwaaidînyaigî yuyagaa' dîmwaaideigîne!” 19 Sara wîdîna yeva yîsarîsî mînyagînyavi tamîna yeva gamînyî maagwala wopwakîna yeva “Naangelyîra,” kwaasîya' deva kwadaai gîle'. 20 Bîralya' sara yîna yeva yîvita wayaake' mararaakurasî'neva gamîre baazî'ma'nya' marajîkireva “Yîsavî nilîya wîramaana!” deva jîvwaramakuna ye'.

Yîsavîri Jizaazarî nilîya yerame'.

(Matîyui 27:32-44; Lukî 23:26-43; Jonî 19:17-27)

21 Tusavi Saaimonî Anga Saairini mwaalyai, Alekîzaadalyî Rupaazalyî saraarî kirînimangei wawînyabadaa'nyai Jeruzaaleminî wîrata'nyîna yeva aawîlasara naanga wîdîna “A'mwe sare yîsa' dîmakîlaawa!” Mî'na naanga wîdîna kye' Saaimonî yîsa' makîlaawîna. 22 Makîlaawîna yadaa'nyî Mugunya Golîhotabanna Jizaazarî wîjîvwaramakuna. Golîhota “Gîlemînyagînyabanna,” dînîkesî. 23 Saba “Daanga naanga nuvinadîka!” deva aalya waainîyavi kîwata mîriya wo'nîke yîkeva “Da'

dinana!” widina kye! “Aala!” widina. ²⁴ “Aala!” widina kya! aawilasara Jizaazarî maareva yisavi niliya wirameva “Gamire yivita baazi'ma'nya saza japalaana! Saatuya yawaaji ata gilyavi wanganawaaji japalamakwawaana!” deva saatuya yeva gamire baazi'ma'nya jaapaina. ²⁵ Sagaa' yisavi niliya wiramesagaa' mwanayavi naaini kilokiyagaakira. ²⁶ Tamakya'ne pikarya “Kingiyai Juyaraavire maremwaadei,” yidaveva yisavi munyaba yilakina. ²⁷ Yilakina yeva gamire aangasimagi a'mwe pwarî kwanaamimagi pwarî niliya wirame! kuka yipalamaa'disaraari. ²⁸ Sa'na wiramina kye! sagaa! Gotiyare bukuya! dinike! yuneba yima'na!. Yagaala sa! “Kayaa'nanyaraavi sara yipi'de! gaminyiji sara yipi'delyira,” dinikesira. ²⁹ A'mwe a'mwera wawilavesa kunnya minyaginyara winaangi'nyi winaangi'nya yadaapi birala dara wina. “A'a! ‘Gotiyare Angevi kayaaka yigala'mwi yirika dawaai dasangi mamwineinyi,’ nedahinyaigi, ³⁰ sahwaigi gimi saigi gaimwanna'gizi niliya lawasi'na'gizi yisavidaa'nyi dalaama! Divadaihasamaa'nana!” ³¹ Sara birala widina kye! nabaai sabaabi! Gotiyarina yira'divita naangera Juya yagaai'wjaraji Jizaazarina birala dine! “Pwaraavina diraginna padaihasamaarakele! Gamî sawai padaihasamaa'nannele! ³² Kiraazitiyai Yizireliyaraavi maremwaadei kingiyai yisavidaasi kwalaabozî wanganawaaji gaminyi nayaa limwagaraade'nanyi.” Birala sara dinyina kye! gaminyawi pwaraai niliya wiramesaraai birala widina yagi.

Jizaazai bala'.

(*Matiyui 27:45-56; Lukî 23:44-49; Jonî 19:28-30*)

³³ Sirîgwajahaa' kyîma'na' kwaakeva' yuyava' yîrîka kîgaa' jîhînya' jînnaka tîri kîlokiyagaa' jîhînya' mi'na jînnakegaa'nanyi. ³⁴ Sagaa' tîri kîlokiyagaa' Jizaazai jaka naanga gannya yagaalya' danganna “Eloi, Eloi lama savakîtaani.” Yagaala sa' aangyagaala “Nîmîre Gotîyaigi, nîmîre Gotîyaigi be'na nyagalya'ma'mwaana?” ³⁵ Jaka sara danganna kya' saba daaveta pwara wî'neva dînyîna “Yîthaanyi, Yîlaajari' jaka widîwaka.” ³⁶ Dînyîna kye' pîbanna pwai kaanyave'na wawaka aalya waainîya yîrîkevi' saalaalyaviya jî'mînya' marapaihaka aalînake' yîsarîkîre sinnyarîkî wakaka “Aalya' nana! Pîzî'gwa mwaalana!” daka makîlaawaka pwaraavi' widîna “Kavaayîla! Yîlaajai bozi' yîsavîdaasi' makwalaabaza' wanganaadera.” ³⁷ Widîna kya' Jizaazai jaka naange' wîdaka sîmudînya yînahu yekî'na ya'.

³⁸ Gotîyai Gotîyare Angevi' janne naange' jîkî'nîke' munyabadaasi' kwaakewîna kayaaka dabura' yuneba. ³⁹ Jizaazarî nilîya tameta yîsavi' aawîlata naangei Anga Romî mwaalyai maredaavakei dara wanganake' “Sara davaimwaka!” Daka widîna “Nebulyasîra. A'mwe dai Gotîyarî' gawaalîvaangelyîra.” ⁴⁰ Wîdadaa'nyî keiba a'mwe daaveva tînna wanganna. A'mwe sa, Maarîyaa' Maahîthaala mwaalyasi' Maarîyaa' Jemîzai dîviyalyî Jozîzalyî kîdaraarî kîrînaangesî Saalomiyasi' sa ⁴¹ Jizaazai Kwaaka Galîli mwaalakegaa'

kaanya ye'mwannayamaryeva wapaaya aalya wijaavesajî a'mwe pinîjî Jizaazalyî Anga Jeruzaalemîna yîlaabeta a'mwe pinîjî sangyîneba mwaalîna yeva tinna wanganna ye'.

Jizaazarî likyîrake'.

(Matîyui 27:57-61; Lukî 23:50-55; Jonî 19:38-42)

⁴² Sawisaburî kyîma'na' Jozepîyai Aarîmathîya mwaalyai bîna. ⁴³ Bîna yakei a'mwe tewaanyai Kaajolîyai sagaa' Gotîyai Kwaaka yuyavakî maremwaaidéhaa'na kave yemwaalakelyî. Jizaazai balakegaa' Pîraaidéhaa' Jozepîyai “Kwazaakegaa' gîlaayai enana narîbainadîka!” daka Juyaraavîre Kwazaakegaa' yovîra'daapiyagaa'na diragînna yîvaimwanna yaka Paailatîmyawînna baka Jizaazare kîlaakejîkîna wîdîna “Gîlaayai walyamarirakîma! Nyîmaryaama!” ⁴⁴ Sara wîdîna kya' Paailatî maru'na'na “Ai, dahaa' mi'na davalîka?” daka aawîlata naangerîna jîvwaramaa'na. Sara jîvwaramaa'na kya' naangei kulaaba' yîdaanganna “Jizaazai mena baimwakei daa'?” ⁴⁵ Yîdaanganna kya' sai “Yo. Mena baimwa',” wîdîna kya' Jozepîyarî wîdîna “Wikîra. Gîlaayarî dulamaraawa!” ⁴⁶ Sara wîdîna kya' Jozepîyai wawaka kwaabîyîvîta saamînya yaake' mubyawalyaadîkei yîsayabanna baka gamînyî makwalaabaka yaakesî yewa'mwagapwîyaka makulaawaka kavi'nînyavî simaangevî lîlîvîdaakunîkevi wîlakaka sîla naangei simaangevî tihîrakîna ya'. ⁴⁷ Jozepîyai sara

yadaa'nyì Maarìyaa' Maahithaala mwaalyasi
 Maarìyaa' Jozìzari ganaangesi gamire
 wakya'neba tìnna wanganna yagi.

16

Jizaazai baryai ayina dikaava!

(Matìyui 28:1-8; Lukì 24:1-12; Jonì 20:1-10)

¹ Kwazaakegaa' mi'na kwavilava' Maarìyaa'
 Maahithaala mwaalyasi Maarìyaa' Jemìzari
 ganaangesi Saalomiyasi sa “Nemi Jizaazare
 kilaakejiki puraana!” deva marazìnanya
 wabatìrinnake' mubina. ² Mena mubina
 kye' Saadehaa' mwananyi yirike' gaai
 pu'daa'nyiyagaa' simaangevine a'mwe
 kaanna wina. ³ Kaanna kuna wina yesa
 dinyina “Silaangei kavi'nimaangevi warikeri
 neminyina aai baasadelaka?” ⁴ Sara dìneva
 maranganna yadvì' dara wanganesa' “Ai,
 silyai mena davaasinika!” Sare' dare'nesi.
 Sila sai wapeminnakei warakelyi. ⁵ Mi'na
 deva simaangevi wilaawina yeva kuminyi
 aangasimagi miginyai kwaabihannya yaaka
 nawi'nya' yira'nakeri tìnna wanganna. Tìnna
 wanganna yeva lika yina yeva atika maru'na'na.
⁶ Atika maru'na'na yadaapi miginyai widina
 “Lika mipinera! Jizaazai Naazareti mwaalyari
 yisaviri niliya wiramwa'daasarina bi'manigava.
 Sara yawi'mwa. Kyidikaamwa' dava
 mamwaalyika. Yithaanyi! Wakìwa'daasaba
 danganyila! ⁷ Sare kiri' wawopiri gamireraji
 Pitalyi saraavi duthaawila! ‘Sinnawi Kwaaka
 Galili kwaana'muji sarimi nyimidi'naabyidera!

Mi'na yîhîthevaaibi' saba dînyanganyideinyîra,'
sahwai sara nyîdîwa'." 8 Sara wîdîna kya'
simaangeyabadaa'nya kaanyave'na walyaweve
likaanya wîna. Sare' dare'nesî. Bi'bita yadîvi'
lika yeva simunya nayaa myawîri. Likaanya
wîna yeva aane pwari kwari aane pirîvi kirîvi
muji ye'. Sare' dare'nesî. Lika naanga wiake'na
sahîni kunna marinaawîna yesangi.

*Maariyaa' Maahîthaala mwaalya' Jizaazarî
wanganâ'.*
(Jonî 20:11-18)

9 Saadehaa' yîrikunyagaa' Jizaazai
dîkaavaka sinnawî Maariyaa' Maahîthaala
mwaalyavîdaasî yîmaka ati ata purîdaa'nyî
pwaraalyaraavî marasî'nakevî gamînyîna
wîjîwaaina'.

10 Wîjîwaainakegaa' a'mwe sa' wawaka
gamîjîyara yîkwaraamaya dadaapiyaraavî
buthîna "Jizaazai kwaihwaainakei mwaaidî'nyî
wangamwerînera." 11 Sara kadîka wî'neva
"Kwaasî yagaala nedîwaka," dînyîna yeva sa'na
malîmwagi ye'.

Gamîreraai Jizaazarî wanganagi.
(Lukî 24:13-35)

12 Sara yîna yesagaa'daasî a'mweraai
wawînyanneba kaanya kyamaryagi sahwai
mudîkeibîsai wîlaabaka pîgasaai wîjîwaaina'.
13 "Jizaazalyî," sara yawîragîla ayîna wawagîla
gamîre pwaraavî wîdîna kyagi sahwaraare
yagaalya'na "Kwaasîya'," dînyîna yeva sa'na
malîmwagi ye'.

Jizaazai gamîreraavî wîjîwaaîna'.
(Matîyui 28:16-20; Lukî 24:36-49; Jonî 20:19-23)

¹⁴ Di'vidaa'nyî angevî gamîrera atîraai yaka sivilyîrîdaasî pwaina sarera wapaaya tîka nadaapi sahwaî wîlaabaka gamî mena dîkaavakerî pwara tîna wanganeva gamîre pwaraavî wîdesa' malîmwagyesa'najî sîmunya myawîryesa'najî maanga wîdîna. ¹⁵ Maanga mi'na wîdaka wîdîna “Yuyabanna Kwaaka yuyavakîna wawopîjî yagaala tewaanya' Gotîyai wakyaaka yuyaraavî duziwaakyideihîyîra. ¹⁶ Savîne'na pwai kanyîlîmwagarojî aalyavî bavîtaaziya kyapi Gotîyai kayaa'nanya marasî'nada padaihasamaaradelyî. A'mwe pwai manyîlîmwagaryojî gannya kayaa'nanya yînahu waragothengîra. Sahwarî jîdavadelyî. ¹⁷ A'mwera kanyîlîmwagarapi wîjîwaaînya dara yîma'nade. Nîmîre dîragînya' maarapîjî nîmînyîne yayavî yîmakeraavî a'mweraavîre munyîkaavîdaasî wîdaasîpî'de. Nabaai Maav-eraavîre yagaala wîdîpî'de. ¹⁸ Naawînaanyarî maarapîjî aalya nabaidîvîsa' napîjî mabalyî yîpî'de. Arîkawînyîra. Nabalînakengîre mînyagînyangî ata kadathîwagapîjî nabalînake tewaanya mwaaibî'de. Sara yîma'nîpî'dengîra,” wîdîna ya'.

Jizaazai Gotîyarebannei Sîgunyavîna yîlaawa'.
(Lukî 24:50-53; Apozelîyara 1:9-11)

¹⁹ Sarevîdaa'nyî mi'na wîdîna yakegaa' Gotîyai Naanga Jizaazarî makîlaawîna. Sara makîlaawîna kya' Gotîyareba Sîgunyavîna

Jizaazai yɪlaawaka Gotiyare aangasimagɪ
walamwaaina. ²⁰ Mi'na walamwaaina kya'
gamɪrera waweɪa yuyaba wiɪwakadaapiɪ
Naangei wiɪgaimwaga'. Kugaimwaga' gamɪɪ
nawi'nya kye' a'mwera tiɪna wanganya'nera
dara wiɪa'na “Yagaala sa' Gotiyaresɪra,” sahwai
wiɪwaainya ya'.

**Yipma Genesis and New Testament
Genesis and The New Testament in the Yipma/Baruya
language
Buk Stat na Nupela Testamen long tokples Yipma long
Niugini**

copyright © 1993, 1994 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Yipma (Baruya)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Video recording © The Jesus Film, a project of Cru.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-02-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

ef60f748-49e3-5ee0-8e6d-a25b74b7a93c